

PROLETAREC

Slovenske Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 771.

CHICAGO, ILL., 22. junija (June 22nd), 1922.

LETO—VOL.—XVII.

Upravištvo (Office) 3639 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

Težave delavskega boja.

Neznanje v delavski masi ovira pot v socializem.

Ne le v drugih slojih, ampak tudi med samimi delavci je razumevanje modernega socialnega boja še malo pomankljivo. O tem ni treba izgubljati mnogo besed; zakaj če bi bilo to razumevanje zadostno, bi morali biti v deželah, v katerih je večina prebivalstva delavska, že davno delavci na krmilu. Če prepuščajo delavci v takih deželah vladu drugim razredom, je to zadosten dokaz, da ne razumejo svojih interesov in njihovih potreb.

To se pa ne more zboljšati, če se delavci, ki ovirajo boj svojih zavednih tovarišev, zmerjajo z gumpci, antikanci itd., ampak le tedaj, če se pripravijo do pravega spoznanja. Pri tem je pač gotovo, da je za nekatere resna pametna beseda bob ob steno. Tudi med delavci so nekateri neozdravljivo neumni, nekateri pa nepopolnoma hudobni. To resnico si moramo že priznati; delavskemu razredu se ne stori nobena usluga, če se delavci poprek povzdigujejo v deveta nebesa, kar da so sami angelji, ki jim manjkajo le še peroti. S takim prilizovanjem se človek lahko prikupi ljudem, ampak koristi ne prinaša to delavskemu razredu nobeno.

Treba je tudi jemati v poštev, da sploh ne more biti drugače. Zmeseni so delavci in kapitalisti, srednji stanovi, aristokratje in plebejci iz enakega testa. Kar je splošno človeškega, se drži vseh ljudi; obče človeške lastnosti niso razdeljene po razredih; blagi in trdi, modri in neumni, pridni in leni, temperamentni in hladni ljudje se lahko najdejo v vsakem družabnem uredu.

Toda če vemo, da so tudi med delavstvom popolnoma nedostopni ljudje, ki jih ne bo nikdar mogoče pripraviti k pameti, ni to noben razlog, da bi vrgli rasko v koruzo. Uspeh delavskega boja ni odvisen od nekaterih posameznikov, ampak od večine. V nobenem boju ne bi bila mogoče zmaga, če bi bila odvisna od nekakega posameznika; sploh bi bila tedaj mogoča le vsakršna zmešnjava. V resnici pa odločuje v vsakem boju večja moč.

Nedvomno je v prvi vrsti treba, da delavstvo razume, čemu naj se organizira in za kaj naj se bojuje. To spoznanje ni tako težko, da bi ga mogli le izbrani močnejši doseči. Vendar pa tudi ni tako lahko, da bi prišlo vsekemu v sanjah. Če bi bilo tako enostavno, bi morala biti že davno ogromna večina delavstva strokovno in politično organizirana; imela bi tudi že popolnoma močne gospodarske organizacije, v prvi vrsti lastne zadruge, iz katerih bi se razvile velike produktivne zadruge s svojimi bankami itd., kar bi bile vse namenite priprave za prehod privatne v družabno produkcijo.

Če bi bilo to razumevanje popolnoma brez vseh ovir, bi moral biti socializem že lastnina vsega de-

lavstva, odštevši tiste nedostopne izjeme, o katerih smo prej govorili. Zakaj ker je delavstvo iz enakega testa kakor drugi ljudje, ima tudi v bistvu enak aparat razumevanja, kakor ga imajo drugi ljudje. Nobenega razloga ni, da bi moralo masi to ostati s sedmimi pečati zapečatena knjiga, kar se nekaterim izmed nje odpira z vsjo lahkoto.

Zakaj torej ni razumevanje socialnega vprašanja tako enostavno, kakor se zdi tistim, ki ga še ne razumejo, pa so pogostoma pozabili, koliko težav so morali sami premagati in koliko notranjih bojev jih je stalo, preden so to dosegli?

Vzroki so različni. Eden je ta, da je človeška družba sama dokaj komplicirana. Zato je precej težko priti do spoznanja, kaj je pravzaprav na dnu vseh socialnih pojavov.

Drugo in zelo važno je to, da so ljudem glave napolnjene z nauki, sprejetimi v šoli, cerkvi, vojašnici, družini itd., ki pogostoma popolnoma nasprotujejo resničnim razmeram, ali pa vsaj odvajajo mišljenje na drugo stran. Spraviti napačne ideje in predsodke iz svoje glave je pa težka stvar, mnogo težja, kakor sprejeti prave misli.

Vzemimo na primer verske nauke, pa naj bodo katoliški, protestantovski, židovski, mohamedanski ali katerikoli. Vsaka vera se bavi z "drugim svetom". Vsaka vceplja svojim vernikom misel, da je življenje na tem svetu postranska reč, le priprava za življenje po smrti. Iz tega izvira popolnoma logično nauk, da se ni treba veliko brigati za blagostanje na zemlji. Za vse trpljenje na tem svetu bo plačilo na drugem. In zopet je zelo dosledno, če se smatra trpljenje na zemlji celo za nekakšen blagoslov; vsaj se kupijo s tem toliko večje blaženosti v večnosti.

Ako se je v človeka ta misel vsesala z zadostno močjo, se ni čuditi, da smatra socializem naravnost za greh. Bog je človeku poslal trpljenje; ali ni punt zoper Boga, če se hoče človek iznebiti tega trpljenja? Bog mu je obljubil prvo mesto v nebesih, če bo potrpežljivo prenašal vse težave in bridkosti; ali ga noče socializem ogoljufati za tisti nebeški prostor, ko ga uči boljšega življenja na zemlji?

Cerkev uči, da njeno kraljestvo ni od tega sveta. To ne pomeni v praksi nič drugega, kakor da naj se verniki sami ne brigajo za ta svet. Cerkev pa mora gledati, da osvoji ta svet čim bolj, zato da dobi čem večji vpliv na ljudi. Kajti naj je idealizem še tako velik, ti ljudje žive vendar na zemlji in se ne morejo odtrgati od zemeljskih razmer. Zato se tudi cerkev, ki računa z njimi, ne more postaviti v oblake, ampak se mora zgraditi na zemlji in na njej iskati svojo moč. In ker so poleg nje še druge vere in druge duševne struje, s katerimi se sama ne strinja, mora gledati, da

jih izpodrine; to se pravi: Gledati mora, da doseže čim večjo moč na zemlji, dasi "ni njeno kraljestvo od tega sveta". S tem pa kali pravo spoznanje zemeljskih razmer tem bolj, čim večja je njena moč in vpliv na ljudske duhove.

Vzeli smo cerkev za primer. S tem pa ni rečeno, da je ona edina zgradila v glavah trdnjave predsodkov, ki morajo biti odstranjeni in premagani, da morejo oči jasno gledati in duhovi jasno misliti.

Nič nam pri tem ne gre za to, kaj si kdo misli o posmrtnem življenju. Čisto vseeno nam je, če verjame vanj ali pa ne. Socializem ne odgovarja na to, ali je s smrtjo vsega konec ali ne. To ni njegovo vprašanje, in odkritosrčno je treba povedati, da tudi znanost o tem lahko le ugiba, ne more pa reči ničesar, kar bi absolutno držalo. Ampak človeku, ki se je dal kdove kako dolgo v vseh rečeh voditi od cerkve, gre že to težko v glavo, da je vera res njegova privatna reč. Boji se za svoja nebesa, če se bo v katerikoli reči družil s človekom, ki ima drugačno mnenje o takih rečeh.

V resnici ni dosleden v tem in ne more biti. Razmere so močnejše od njega, ampak on ne spoznava tega. On mora na primer delati. Mora. Če tudi je "prepričan", da ni to življenje nič vredno, vendar ne more iztrgati življenskega nagona iz sebe. In da more živeti, mora delati. Če mu že ne bi bilo nič za samega sebe, čuti vendar dolžnost do svoje družine, da jo prehrani. Tudi to je pravzaprav nelogično. Zakaj če ve, da se bo njegovim otrokom na drugem svetu bolje godilo, kakor na tem, jim ne stori nobene dobrote, če jih vzdržuje in s tem odlašja njih vstop v nebeško kraljestvo. Toda njegova človeška čuvstva so močnejša od vere in logike. On čuti, da jih mora vzdržavati, pa gre zato delat.

Ali ima izbero? Kaj še! Tam mora delati, kjer dobi delo. Nič ne more vpraševati, ali je podjetnik katoličan ali pogan. Kolikokrat niti ne ve, kdo je pravzaprav njegov gospodar.

A tukaj mu ne pride na misel, da bo zapravil nebesa, če se druži v delovnem razmerju s tujevercem, torej po njegovih naukih s krivovercem. Ne ustraši se za izveličanje, dasi služi protestantu; ne zboji se za sedež v raju, dasi množi židovo bogastvo. Tudi to ga ne nagne v strah, da bo moral v peklu odplačevati grehe, ker ne posvečuje nedelj in praznikov, kadar ga zadene delo ob takih dneh.

Življenski nagon je premočan, zato se mu tudi ne porajajo take misli v glavi. In cerkev je dovolj pametna, da ga ne spominja na take grehe. Če si hoče zavarovati svoj vpliv, se mora prilagoditi razmeram, in te so kapitalistične. Da mora rabiti svoj vpliv, sprejme cerkev denar tudi od Rockefellerja, dasi je drugoverec in nič ne vprašuje, kakšni ljudje so ustvarjali bogastvo, od katerega je vzet denar za božji hram. Še to je ne boli, da so bili tudi socialisti vmes.

Ako bi veren delavec vse to prevdaril, bi lahko spoznal, da ne more biti greh, če se združi z drugoverškimi delavci za boljše uravnanje razmer na tem svetu in da tudi ta boj ni nikakšen greh.

Ampak do te misli pride človek s predsodki sam težko. Zato mu je treba pomagati. To se lahko zgodi z agitacijo, s poukom, s časopisjem in s tiskom sploh. In organizacije je treba zato. S temi pripomočki bo masa spoznala, da je delavski boj opravičen in potreben.

Socializem ne gre za odstranitvijo organizacije, temveč za organizacijo, ki bodi boljša in popolnejša od sedanje.

G. D. H. Cole in W. Mellor:

Klic po svobodi.

(Ta članek je prevod prvega poglavja iz angleške knjžice: *The Meaning of Industrial Freedom*, ki je v toz izšla tudi že v nemškem prevodu (Rheinland-Verlag zu Koeln). Avtorja sta izmed vodnikov nemške delavskega socialističnega nauka, ki pridobiva vedno več angloškemu delavstvu vedno več privrženec. D. H. Cole je vodilna osebnost v delavskem strokovnem gibanju na Angleškem. W. Mellor pa je urednik znane delavskega lista "Daily Herald". Prinašamo ta članek zato, da seznanimo čitatelje s temeljnimi mislimi tega novega gibanja, ki sega že na kontinent, zlasti v Nemčijo).

Socializem je postal reformističen zaradi svojih idejne pomanjkljivosti. Sramota naše družabne ureditve, da stoji nasproti maloštevilnim bogatašem velika množica ubogih, je rodila socialiste in reformatorje vseh vrst, ki imajo to vero, da se uredi z rešitvijo problema uboštva na tem najboljšem izmed vseh stvari, če vse samo po sebi. Njihov program gre za tem, da se "zmanjša beda" in da se zagotove vsakemu članu družbe nujno potrebni dohodki. Ker morajo ljudje stanovati, jesti in se oblačiti, postanejo materialisti. Reformizem je otrok materializma.

Socialisti, ki priznavajo to stališče, se neodvratno stapljajo s spoštovanimi ljudmi iz drugih spoznavalskih šol. Njihovega socializma kmalu ni več mogoče razločevati od liberalizma dobrohotnih, čustvenih ljudi; on je naravnost privlačen za vse tiste, ki so v srecu ostali liberalci. Še več: vse njihovo udejstvovanje jih obna na neuspeh. Oni vidijo samo zunanje pojave obstoječega družabnega reda, pozabljajo pa odkrivati notranje vzroke. V resnici ne more ozdraviti bolesi uboštva niti zasebna dobrodelnost niti dobrohoteča zakonodaja. Kljub vsem naporom dobrohotečih družabnih reformistov postajajo bogataši vedno bogatejši, ubožci pa vedno ubožnejši.

Gmotno hlapčevstvo delavcev je posledica njihovega duševnega hlapčevanja. Ubožni so, ker so hlapci. Ne uboštvo, ampak hlapčevstvo je steber kapitalizma. Kapitalisti se socialistov ne bodo prej bali, dokler med njimi ne zmaga spoznanje, da je treba odstraniti mezdno hlapčevanje, ne pa vnanje ubožnosti. Kapitalist že vé, kako se bo pomiril s materialističnim reformizmom; toda proti duševnemu preobratu je brez vsake moči.

Naloga socializma je ta, da spremeni položaj delavca in za vedno zlomi sistem, ki človekovo moč porablja v blago, ter ta sistem nadomesti z drugim, po katerem bo mogoče ljudem živeti svobodno in dostojno. Še le potem, nič prej, preneha uboštvo. Zemljiška renta, obrestj kapitala in dobiček — vse to izgine iz razredom gospode. Zakaj tako gotovo, kakor je gospodarska moč ključ do parlamentarne moči, tako gotovo je duševno zadovoljstvo predpogoj gospodarske zaobstitve.

Zaradi tega označujemo hlapčevstvo in ne uboštva za bistven problem socializma. Naš namen je razložiti svobodo, ki je pravi smisel socializma.

Ideal starega radikalizma je bila politična svoboda. Največje razkritje 19. stoletja je bilo, da formalno demokratično vladarstvo za navadnega človeka nima najmanjšega pomena. Imenoma je živel samoupravni, toda ostal je hlapec. To razkritje je zrušilo stari radikalni idealizem. Svoboda, ki ji je praksa vzela vsa gled, se je tudi teofetično postarala. V svoji ravnosti so ljudje obrnili hrbet individualizmu in se v

čili, da so videli v posamezniku le še kolešček socialne mašinerije. Politika je postala sredstvo mehaničnega izenačevanja družabnih sil. Družba je postala v takih moderne znanosti le organizem. Zaradi tega so se tudi politični doktorji kot bi bilj v nekakšni operativni dvorani, v kateri se ta organizem preskuša. Ljudje niso bili več ljudje, temveč tvar. Socializem je prenehal biti vera razedinjenih in idealistov, marveč je postal dogma strokovnjaških birokratov.

Idealisti so kapitulirali pred znanstvenim socializmom, ker so bili z rokami in nogami navezani na tak o svobodni trgovini. In socializem, ki je odkladal vsako skupnost z vsakršnim idealizmom, je prišel v svetovno svoboda. Svoboda spada med večne temeljne človeške pravice; toda klic po svobodi je ponehal, ko se v ustavila navada istovetiti jo s politično samoupravo. Tudi pojem o svobodi mora biti večji. Ta pojem mora obsevat ne samo človeka kot pripadnika svobodne države, temveč tudi kot enakopravnega člana gospodarske skupnosti. Birokratični reformatorji, ki se bavijo samo z gmotno stranjo življenja, verujejo, da nastopi družba, sestojeca iz samih dobro rejenih, dobro plačenih in v čednih hišah stanujočih človeških mašin, ki bodo vse delale za še večjo mašino, za državo! Individualist je postavil človeka pred alternativo, da se polni posesti tako zvanih državljanskih svoboščin zgane lakote. Prava svoboda, ki je smisel novega socializma, pa zahteva za človeka polno svobodo dejanja in varnost pred gospodarskim propadom. Ona ne vidi človeku nobenega problema ali božjega stvarstva, temveč kratko in malo zgolj človeka.

Politična svoboda sama za sebe je vedno iluzija. Tudi, ki živi šest ali celo sedem dni v tednu v gospodarski odvisnosti, še ni svoboden, če ima na vsakih pet dni pravico do glasovanja. Svoboda ima za navadnega človeka le tedaj kakšen pomen, če vsebuje tudi gospodarsko svobodo. Dokler ljudje nimajo občutka, da so člani samoupravne združbe vseh delovnih ljudi, dotlej bodo hlapci, naj je potem politični sistem, v katerem živijo, kakršen koli. Ne zadošča, da se odpravi sramotno razmerje med mezdnim hlapcem in zasebnim podjetnikom. Tudi državni socializem je za delavca hlapčevanje, ki ni nič manj grenko, čeprav ni osebno. V industriji samouprava ni zgolj sestavni del, temveč je predpogoj politične svobode. Človek je povsod v verigah. Njegove verige ne bodo prej razbite, dokler ne bode občutka sramote, da je hlapec: vse eno, ali posameznika ali države. Zlo civilizacije ni tolikšno v gmotnem ubožstvu množice kot pa v pojemanju svobodoljubnosti zaupanja v sebe. Ne iz dobrohotnosti, ki ustvarja reforme, temveč iz volje do svobode pride nekoč prekrat, ki predrugači svet. Ljudje bodo skupno delali in polnem spoznanju, da so odvisni drug od drugega, in pa delajo vsak za sebe. Ne bodo čakali, da se jim od zgoraj podeli svoboda, temveč si jo vzamejo sami.

Socialisti ne smejo svojega klica delavcem obleči v praplanje: "Ali ti ni neprijetno, da si ubog, ali nočeš pomagati revežem?" temveč morajo reči: "Uboštvo je v manjše človeškega in duševnega hlapčevstva. Njegovi verigi se znebite, ako prenehate delati za druge in v sebe." Mezdnio hlapčevanje ostane tako dolgo, dokler bodo ljudje in uredbe, ki se postavljajo za gospodarje soljudem. Preneha pa, kakor hitro se delavci bodo, da bodo smatrali svobodo za večje dobro nego lakotnost. Navaden človek mora biti socialist ne zaradi tega, da si zagotovi eksistenčni minimum, temveč zaradi tega, ker se sramuje svojega hlapčevstva, ki veže njega in njegove brate, in ker se je odločil, da odstrani gospodarski sistem, ki ga je napravil za hlapca. —

SEMINTJA.

Kaj je nam najbolj oddaljeno? — Obljube opajajo. — Zadrugištvo. — Profiti. — Zgodovina razočaranj. — Iz Genove v Hag. — Prava in potvorjena slika. — Vzroki so v neznanju.

Zadnje nedeljo je bil planet Mars oddaljen samo 42,000,000 milj od naše zemlje, najkrajša distanca od 1. 1909. Sedaj se zopet oddaljuje na svoji poti po vse-mirju. Astronomi po vsem svetu so se dolgo pripravljali, da ob tej priliki še bolj prouče ta planet, ki je tako zelo podoben naši zemlji, toda še vedno nepoznan. Tudi poskusi signalirati Marsu so se vršili. In morda so bili enaki poskusi na Marsu. Marsikaj nam je še neznanega. Marsikaj vemo, kar niso vedeli naši predniki. Znanost napreduje.

Na Kitajskem, ki je po prebivalstvu največja država na svetu, s površino ki je večja od evropskega kontinenta, se vrši civilna vojna. Razni generali se tepeji med seboj — ne generali, kajti ti le vodijo — ampak vojaki se tepejo. Kitajska republika s svojimi 400,000,000 prebivalci in najstarejšo civilizacijo — ki je že nekoliko prestara — je svetu izven kitajskih zidov le malo znana. Medtem, ko zvezdoznanci študirajo planete v vse-mirju, se morajo navadni zemljani šele učiti in spoznavati svoje najbližje sosedje. Kaj ve povprečen človek o Kitajski, o Tibetu, Mogoliji, Perziji, azijski Turčiji, britski Indiji, o južno ameriških republikah in tako naprej? Na svetu žive številni narodi in plemena, broječi milijone duš, o katerih ne ve ničesar niti tisto ljudstvo, ki se prištevajo najbolj civiliziranim. Predno homo dozoreli za družbi narodov, se bomo morali šele poučiti, kdo in kaj so naš sosedje, s čem se pečajo, kaj so njihovi običaji in kakšna je njihova stopnja kulture. In naši sosedje se bodo morali isto poučiti o nas.

Ljudstvo, tudi delavsko ljudstvo, o katerem mislijo nekateri, da je zrelo za gospodarski preobrat, se zanima v prvi vrsti za reči, ki so zelo oddaljene od družabnega preobrata. Zato je tudi preobrat še zelo daleč, četudi včerajšnji komunisti in vroči revolucionarji ki so danes postali lojalni ljudje, kar naprej sipljejo obljube in govore o velikanski moči, ki jo imajo. Posamezni policaji jim razbijajo shode, ako se jim zljubi. Varati ljudi z opojnimi obljubami je demagogija. Včeraj so jih varali, da je revolucija na pragu in se vsak čas dogodi. Danes jih varajo, da se bo kmalo dogodila, kajti nova stranka je v nekaj mesecih "postala vodilna sila ameriškega delavstva". S številnimi nikdar ne govore, raditega tudi ne povedo, kje so njihove armade in koliko članov imajo. O njih se ve le, da imajo dva tednika v angleščini in da so elementi, ki so v vodstvu, razdeljeni v razne struje. Te se tepejo za prvenstvo in iz njih se bodo porodile čez pol leta, ali eno leto, nove strančice. Ta proces se med ekstremisti vedno ponavlja.

Razne ameriške unije so pričele z zadrugišnimi podjetji. Ene so pričele z bankami, druge z delavnicami, tudi par konsumnih zadrug je najti po deželi. Farmarji so se pričeli bolj zanimati za zadrugištvo

in tako je misel kooperacije na gospodarskem polju prišla iz poveljev. Zadrugištvo v Ameriki je šibko, kapitalizem močan. Vsled svoje razvitosti je sposoben v konkurenčnem boju ugonobiti vsako večje zadrugiško podjetje, ako hoče. Nekatere unije, naprimer krojaška in krznarska, bosta zgradile svoja podjetja v Rusiji. Konkurenca tam ni tako občutljiva, sedaj jo sploh ni. Predno se podjetja odpro, je treba najprvo dobiti dovoljne garancije za varnost vložnega kapitala, ki bi nosil tudi primerne obresti. Tudi unije grade svoja podjetja z namenom, da bodo delale dobiček. Drugače bi ljudje ne kupovali deležev. Devetindevetdeset odstotkov ljudi se peha v borbi za obstanek v večnem upanju, "da bodo enkrat kaj imeli". Zelo malo je taktih, ki so svoje energije posvetili v prid splošnosti ne da bi pri tem zasledovali svoje lastne interese. Milwaukeeški g. Novak bi moral svojega "Papata" v Pennsylvaniji poučiti o tem in mu dopovedati, da je bilo človeštvo skozi vsa tisočletja svojega razvoja vedno "razočarano."

Odprava telesnega suženjstva ni prinesla raja. Sužnji so bili razočarani. Kljub temu, pomenila je korak naprej. Odprava tlake in desetine ni prinesla blagostanje kmečkemu prebivalstvu. Zopet razočaranje. Sin Božji je prišel na svet, da odreši človeštvo s smrtjo na križu. Človeštvo ni "odrešeno", kljub temu je še milijone ljudi, ki sicer verjamejo v ta biblijski nauk, toda so v posvetnih rečeh vendar vedno razočarani. Vsa zgodovina človeškega rodu je zgodovina razočaranj. Tudi danes ne more biti drugače. "Bodimo zadovoljni, da ni absolutne zadovoljnosti."

V Rusiji vlada komunistična stranka, broječa komaj par sto tisoč članov. Imela bi jih lahko milijone, sedaj, ko ima moč v svojih rokah, toda jim ne zaupa. S sredstvi, ki so ji bili na razpolago, je utrdila svojo moč. Imenuje se diktatorico Rusije. Zakaj je treba diktature nad zadovoljnim ljudstvom, ki je doseglo svoje cilje? Ne, ljudstvo nikdar ne doseže ciljev in nikoli ni zadovoljno. En dosežen cilj pokaže le pot k novemu cilju. Padec kapitalizma, ki bo trajal desetletja, morda stoletja, bo pomenjal prehajanje v socializem. Predno bo socialistična družba idealna družba, bo vzelo več stoletij. In to raditega, ker se mora ljudstvo učiti, ker mora dozorevati in postajati popolnejše, zmožno izboljšavati družbo.

V Hagu, kjer se vrši nadaljevanje genovske ekonomske konference, s to razliko, da je bila v Genovi konferenca diplomatov s strokovnjaki v ozadju, so v Hagu v ospredju in diplomatje v ozadju, se delajo načrti za ekonomsko obnovo Evrope z ozirom na Rusijo. Kakor v Genovi, tako je tudi v Hagu rusko vprašanje najvažnejše. Rusija želi tako posojilo, da bo izdatno za njene velikiške potrebe. Dežele, ki imajo kapital in razvito industrijo, zahtevajo od Rusije marsikaj, kar je slednji težko dati. Zato se pogajajo. Vsi so prepričani, da bodo morali popuščati. Če ne bi bili, bi ne prihajali na konference. Sovjetska Rusija je v marsičem spremenila svoje prvotne načrte. Morda jih je v začetku imela poradi mase, ker jo je bilo treba držati v navdušenju, da je mogla proti številnim sovražnikom ohraniti revolucijo. Revolucija je ohranjena. Sedaj se vrši delo rekonstrukcije. Težavno je, toda rusko ljudstvo, navajeno trpljenja, bo zmoglo tudi te težave. Zato bo Rusija zelo počasi popuščala. Kljub temu, ona želi trgovski dogovor z vsem kapitalističnim svetom, ker je ta danes edina sila, zmožna, da v teku

deset ali dvajset let ustvari v Rusiji močno gospodarsko strukturo. Ako se to ne zgodi, bo Rusija navajena na svojo lastno moč in na sodelovanje nekaterih manjših dežel, ki pa niso mnogo na boljšem od Rusije. In da do gospodarskih sporazumov pride, v Londonu in Parizu so skoro pozabili na svečane prisege, da ne bodo nikdar pogajali z ruskimi "krvniki". V Moskvi so tudi pozabili na marsikake izjave. Kapitalizem pogine vsled proglaševanja ali one "revolucionarne" stranke. Ljudstvo je treba učiti in ga pripravljati na družbo, ki bo boljša in pravičnejša od kapitalistične. To je edino pravo revolucionarno delo za proleta. Današnji družabni red je tak, za kakršnega je ljudstvo zrelo. To je neovrgljiva resnica.

Na konvenciji Ameriške delavske federacije je bil porinjen na dnevni red vprašanje industrialne forme unij. Bilo je zavrženo, preje, predno je prišlo skupno delegacijo. Odsek za revolucije ga je pokopal kakor pripoveduje neko poročilo, soglasno. Kljub temu, ideja za industrialno organizirano delavstvo raznih obratnih napreduje. Tok časa SILI delavstvo da razmišlja o tem. To ni zasluga kake novoodrešene stranke, dasiravno si jo lasti. To je zasluga vsakega treznega mislečega delavstva, ki razume pomen besed napredek in razvoj. V splošnem ostane Ameriška delavska federacija tudi v tem letu taka kakor je bila prelošem. Ameriško delavstvo je poslalo nad 600 delegatov na konvencijo. Vsi so izvoljeni, nekateri direktno, drugi indirektno. Vsi predstavljajo večino, velika večina ameriškega strokovno organiziranega delavstva, takega, kakršno je, ne takega, kakorino bi moralo biti. Ekstremisti napadajo Gompersa in njegovo mašino. Pri masi, tisti nezadovoljni masi, to včasih. Toda če bi članstvo A. D. F. volilo svojega predsednika s splošnim glasovanjem, bi bil Gompers vseeno izvoljen in mnogo kroničnih nezadovoljnih bi glasovalo zanj, ne ravno vsled ljubezni do njega, ampak ker ne poznajo drugega, kateremu bi v resnici zapustili. Delavske mase je treba učiti in jim dopovedovati, da so one krive, če v unijah ni vse tako kakor bi moralo biti. Članstvo unij, ki veruje v razredni boj na političnem bojišču, ne bi glasovalo za Gompersa. Članstvo unij, ki razume potrebo industrialne forme organizacije, ne bi glasovalo za sovražnike industrialnega urejanja. Ker članstvo ni tako, glasuje za Gompersa in podobne ljudi. Taka je stvar. Slikati jo v drugih barvah je demagogiranje.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Pričujoča številka Proletarca je 771.

Če je številka poleg vašega naslova manjša od 771, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Ponovite jo takoj, ali pa sporočite, da jo poravnate pozneje, sicer se vam list ustavi. Zlasti velja to za naročnike v tistih naselbinah, v katerih Proletarca nima zastopnika.

Poštni zakon zahteva, da je naročnina poravnana; istotako hočejo svoje tiskarna in drugi upniki. Ne čakajte, da vas upravništvo opominja s posebnim pismom. Ti opomini morajo za en čas izostati. Proletarce stanejo denar, drugič pa vzamejo čas, ki je odločil za druga dela. Prosimo, uvažujte to!

UPRAVA PROLETARCA

Spori in čiščenje v delavskem gibanju Slovenije.

Slovenija, ki ima proporcionalno največ industrialnega proletariata v mejah Jugoslavije in največ industrialnega gibanja, ima v sedanjih časih zelo šibko in razdejjano delavsko gibanje. Komunistični val v Sloveniji je sicer posejal, toda posledice razdora se čutijo v političnih, strokovnih, kooperativnih in kulturnih delavskih organizacijah. Komunisti kot stranka so prenehali eksperimentirati, toda imajo še vedno svoje liste in delujejo sebi v prvi vrsti za "nevtralnost" delavskih strokovnih organizacij v politiki. Ker jih ne morejo pridobiti sami v svoj tabor, je razumljivo, da ne žele kooperacije strokovnih unij s socialistično stranko. Tako je razumljiv boj zanešen sedaj v glavnem v strokovne organizacije, deloma tudi v konsumna društva in druge gospodarske organizacije, in nekoliko tudi v delavska kulturna društva. Vse to slabši delavsko gibanje kot celoto.

Pri volitvah v konstituanto leta 1920 so dobili socialistični kandidati v Sloveniji 29.576 glasov, komunisti pa 16.299 glasov. Socialisti so bili tedaj tretja najjača stranka v Sloveniji. V konstituenti so imeli sededež. Notranji boj se je nadaljeval, pričeli so se pragoni proti komunistom, ki so bili faktično naperjeni proti vsemu delavskemu gibanju in je bilo slabljeno kot celota.

Socialdemokratska stranka v Sloveniji pa je imela tudi notranje boje. Stara garda in mlajše sile so bile v tekmi za vodstvom v stranki. Po ločitvi komunistov je med prvimi odpadel Albin Prepeluh, ki se je posvetil delovanju za avtonomno Slovenijo v okvirju Jugoslavije. Prišel je razdor pri socialistični reviji "Naši Zapiski", od katere so morali odpasti ljudje, kakor je bil n. pr. Prepeluh in revija je zopet bila v rokah elementov, ki so ostali lojalni stranki. Medtem, ko je Prepeluh odstopil, se je vrnil v strankine vrste Rudolf Golouh, ki je bil izvoljen tudi v konstituanto. Njegov je Prepeluha jezilo prav to, da se nekateri strankini krogi nisi hoteli brigati, da bi bil izvoljen tudi on, kajti bil je postavljen za kandidata v kraju, kjer je bilo le malo izgleda, da bo izvoljen.

Po ponesrečenem ministerializmu je pričel potajati tudi Anton Kristan nemogoča oseba v stranki. Polagoma se je moral umakniti in je končno prevzel upraviteljstvo veleposestva Belje v Baranji. Nasprotniki so pričeli kričati o milijonski plači in take reči, kar naj bi Antona Kristana prikazalo kot kapitalista. Nekateri ameriški slovenski listi so pridno ponatiskovali te napade nanj in zraven dostavljali, da je Anton Kristan brat Etbina Kristana, nekateri pa so sploh izpustili krstno ime, češ, ker ljudje v Ameriki poznajo večinoma le Etbina Kristana, naj mislijo, da je on ta "kapitalist", ki ima banke, vile in vrag ga vedi kolikoma druga bogastva.

Anton Kristan ima v delavskem gibanju Slovenije nakaor precejšnje zasluge, posebno na zadržnem območju. Toda imel je vedno gotove napake, in z nekaterimi strankinimi faktorji je bil večkrat v sporu. Ko je odšel Anton Kristan v Belje, je prenehal biti aktiven član stranke in potem, kakor poroča Naprej, je prenehal biti član stranke sploh. Ali je bil izključen, ali je odstopil sam, mi ni znano, iz listov, ki prihajajo izven, je pa težko najti pravo sliko. Listov v ameriškem smislu, ki bi prinašali novice tako kot se dogaja, ne glede, h katerim strankam ti listi pripadajo, v Sloveniji ni.

Dne 27. maja se je vršil v Ljubljani občni zbor Jadranske banke, ki je eden najjačjih denarnih zavodov v Jugoslaviji s podružnicami po raznih krajih. Jugoslavija spada med tiste dežele, kjer so po prevratu rastle banke kakor gobe po dežju in razumljivo je, da se je pričel med njimi boj. Tiste banke, ki so uživale naklonjenost vlade, so imele seveda prednost. "Jadranska banka" menda ni bila med njimi; vsaj tako bi se moglo sklepati po poročilu njenega glavnega ravnatelja Čiro Kamenarovića. Ni sicer navajal nikakih "odkritij" o vladi kot taki, ampak njegovo poročilo je bilo naperjeno proti ministru Žerjavu in nekaterim drugim demokratom (preje liberalci, pristaši stare narodno napredne stranke, ki se sedaj imenuje jugoslovanska demokratska stranka). To nas ne zanima. Bankirji intrigirajo med seboj in to je njihova stvar. Toda v svojem poročilu je Kamenarović omenil tudi Antona Kristana, o katerem je dejal:

"Gospod A. Kristan, upravitelj državnega posestva Belje, nam je predlagal ustanovitev trgovske družbe *a trois*, potom katere naj se z ene strani izkorišča državno posestvo Belje s cenanim nakupom proizvodov, z druge strani pa socialistične organizacije v Sloveniji s kupovanjem teh istih proizvodov od omenjene družbe. . ."

To poročilo posnemamo po ljubljanskem socialističnemu dnevniku "Naprej", ki komentira afero med drugim sledeče:

"... Občni zbor Jadranske banke je bil tedaj velezanimiv in je spraval demokrate popolnoma ob pamet, kakor vidimo. Zanimiv pa ni samo zaradi tega, ker krvavo kompromitira dr. Žerjavovo stranko (demokratsko), temveč tudi zaradi tega, ker je objavil g. Kamenarović naravnost gorostasna odkritja tudi o g. Antonu Kristanu, bivšemu ministru, nekdanjem "sodruhu". Ta gospod, ki ni že davno več član naše stranke, je bil tisti, ki je največ pripomogel do nesrečnega razkola v naši stranki s svojim nadvse buržujskim udejstvovanjem. Če bi bili naši sodrugji takrat bolj zavedni, kakor pa so bili, bi ga lepo pognali, pa če je bil še tako velezaslužen iz prejšnjih časov, in slovenski proletariat bi bil složen. Danes smo že tako daleč prišli, da vemo da so v naši stranki možje, kakor je bil g. Tone Kristan popolnoma nemogoči. . ."

Proti Tonetu Kristanu piše dnevnik Naprej tudi v večih naslednjih izdajah in tudi v prejšnjih, še pred to afero. Anton Kristan je poslal listom v objavo Poslano, v katerem pravi:

"Iz časopisnih poročil sem zvedel, da me je g. Čiro Kamenarović, glavni ravnatelj Jadranske banke, napadel na zboru delničarjev dne 28. maja t. l., trdeč, da spadam med elemente, ki so "napovedali Jadranski banki boj, identifikujoč sebe z neko politično stranko, ker jim ni ugodila na njih intervencije" ter da sem Jadranski banki predlagal "ustanovitev trgovske družbe *a trois*, potom katere naj se z ene strani izkorišča državno posestvo Belje s cenanim nakupom proizvodov, z druge strani pa socialistične organizacije v Sloveniji s kupovanjem teh istih."

Izjavljam, da si je oboje g. Kamenarović izmislil in da je oboje neresnično. Nisem nikdar napovedal boja Jadranski banki, ker mi Jadranska banka ni nikdar ničesar zakrivila — nasprotno, ona i pod sedanjim vodstvom finansira, seve v veliko večji meri, vse one gospodarske zavode, za koje sem svojedobno pri nji pod Kamenarovićevim prednikom zaprosil in dobil kredite. Ako sem vstopil v finančno grupo Slavenske banke, to vendar ne znači napovedati boj Jadranski. . . . Nikdar nisem niti mislil na kako ustanovitev trgovske družbe za eksploatacijo Belja, tem manj

predložil Jadranski banki, da se ustanovi takšna trgovska družba.

Naprosil sem dr. Majarona, odvetnika v Ljubljani, da vložil tožbo proti g. Kamenaroviču zbog kleвете. Pred sodiščem se bo izkazalo, da je gospodar Jadranske Banke g. Kamenarovič o meni namenoma govoril neresnico in me grdo obrekoval.

Spravljati mene v zvezo z demokratsko stranko, s kojo nisem imel in seve tudi nimam nikakršnih stikov, je seve stvar posebnega namena in okusa. Dosedaj sem bil samo v eni politični stranki organiziran in to v soc. demokratski in če sem odšel iz Slovenije v Baranjo ter odložil politične funkcije in stopil iz političnega vrvenja, nisem s tem oblekel kože kakega drugega strankarja . . .

Bil sem mnogo napadan v svojem življenju, ali lažnjivi napadi so se sami od sebe odbili — isto bo doznal g. Kamenarovič na svoji koži."

To je izjava Antona Kristana v pogledu te afere. Tožbo proti Kamenaroviču so vložili tudi nekateri demokratje, ki so bili preje pri Jadranski Banki v službi in jih je Kamenarovič odslovil. Kar se tiče banke same, je, kakor že omenjeno, vsa zadeva konkurenčnega značaja. Ena banka skuša izpodmikati tla drugi in pri takih rečeh se vrše zakulisne spletke, ki so jih le malokdaj razgali. V stvari pa je prizadet tudi Tone Kristan, raditega se jo tu omenja. Delavci naj vedo, kaj se dogaja v eni ali drugi stranki delavskega ljudstva, in potrebno je, da vedo, kako nastopajo nekatere osebe, ki so v vodstvu ali so bile preje v vodstvu.

Resnica je, da je imela slovenska socialistična stranka precej takega elementa, ki po svoji ideologiji ni bil socialističen. Na raznih zborih stranke, ki so se vršili po vojni, se je pričelo čiščenje, ki pa je še vedno v teku. Tako na primer prinaša strankino glasilo "Naprej" z dne 4. junija sledeče poročilo:

"Po sklepu pokrajinskega odbora Socialistične stranke Jugoslavije naznanjamo vsem sodrugom, da poslanca Josip Kopač in Filip Kisovar nista več člana naše stranke. Pokrajinski odbor ju je izključil, ker se nista ravnala po sklepih.

Ker nista več člana, bi pravzaprav tudi ne mogla več biti socialistična poslanca. Toda, čeprav ima stranka od obeh izjavo, da odložita mandat v tem slučaju, imata po meščanski morali pravico to izjavo preklicati, zato stranka teh izjav sploh ne bo porabila. Vsak naj se sam odloči po svoji morali. Če bo ta morala meščanska, bo to za strankine organizacije dokaz, da morajo bolj paziti pri izbiranju kandidatov, ki morajo imeti socialistično moralo, pa ne le v govorjenih in pisanih besedah, temveč tudi v dejanjih."

V isti izdaji Napreja je tudi sledeče sporočilo pokrajinskega tajništva:

"Po sklepu pokrajinskega načelstva, dne 31. maja objavljamo, da gg. Ivan Kocmur, dr. Perič, dr. Jelenc in še nekateri manj znani bivši sodrugi niso člani naše stranke, čeprav izdajo te dni nov tednik "Zarjo", ki se bo po krivici imenoval socialističnega prav tako, kakor se naši liberalci po krivici imenujejo demokrate."

Vzroki izključenj niso navedeni. Glede dr. Periča je znano, da je svoječasno sprejel mandat župana mesta Ljubljane proti sklepu strankinega načelstva.

Dali je tendenca tega čiščenja pridobiti tiste elemente, ki so šli h komunistom, za soc. stranko, pisec tega članka ne more reči, vendar pa se zdi, da ima tak namen. Delavsko gibanje v Sloveniji ne more ostati razdrobljeno kakor je sedaj in do konsolidacije mo-

ra priti prej ali slej. Ljudje, ki so socialističnemu gibanju škodljivi, naj se izključijo. Tisti, ki hočejo delati za socializem kot socialisti, ne pa zasledovati osebne koristi, naj se združijo. Ljudje z buržvaznimi nagnjenimi nimajo mesta v ospredju socialističnih vrst. Niti demagogi, bili kakršnikoli.—Zc.

***

Vesti iz delavskega gibanja doma in na tujem.

Unija krznarjev za socialistično stranko.

V začetku meseca junija je zborovala v Philadelphiji unija krznarjev (International Fur Workers Union), ki je med drugim naložila svojemu odboru, naj stopi v stik s sovjetsko rusko vlado v pogledu na operacije ameriške unije krznarjev z rusko vlado in pojačanje krznarske industrije v Rusiji. Če mogoče, bo unija krznarjev ustanovila svoje delavnice v Rusiji — Konvencija se je izrekla za 40-urno delo na teden v vseh obratih krznarske industrije v Ameriki.—Predložena je bila resolucija, v kateri se priporoča članstvu unije, naj sodeluje s socialistično stranko in nudi vso mogočo pomoč. Enaka resolucija je bila na konvenciji leta 1919 soglasno sprejeta, na zadnji konvenciji pa so ji nasprotovali pristaši delavske stranke, h kateri spadajo večinoma bivši komunisti. Po daljši razpravi je bila resolucija predložena na glasovanje in je bila sprejeta z veliko večino. Proti nji je glasovalo samo deset delegatov. Poleg International Ladies Garment Workers Union je to druga unija, ki se zadnje čase izrekla za podpiranje socialistične stranke. Nadalje je sprejela resolucijo, v kateri priporoča svojemu članstvu v New Yorku, naj neumorno deluje za socialistični dnevnik New York Call, ki je eden izmed najboljših delavskih listov v Ameriki.

Upton Sinclair, kandidat socialistične stranke za zvezinega senatorja v Californiji.

Upton Sinclair, ki je svetovno znan vsled svojih literarnih del, izmed katerih so ena prevedena na slovenski jezik ("Džungel" in "Jimmie Higgins" tudi na slovenski jezik), je kandidat socialistične stranke v Californiji za zvezinega senatorja. Eno zadnjih Sinclairjevih del je "They Call Me Carpenter", posev, v kateri opisuje drugi prihod Odrešenika. Upton Sinclair obdržuje sedaj predavanja na učilišču Rand School, ki je socialistična ustanova. Rand School je v mestu New York.

Ljubljanski občinski svet razpuščen.

Vlada je razpustila ljubljanski mestni svet in imenovala komisarja, ki bo vodil upravne posle, dokler ne bo izvoljen nov mestni svet in nov župan. Dosednji ljubljanski župan je bil socialist dr. Perič. Občinski svet je bil menda v glavnem razpuščen radi tega, ker se slovenski demokrati (preje liberalci) ne morejo sprijazniti z dejstvom, da bi imela upravo Ljubljane v rokah katera druga stranka ali stranke, kakor liberalna. Ker so liberalci vladna stranka, jim je občinske zastope lahko razpuščati.

Napredek socialistov v Argentini.

"La Vanguardia", socialistični dnevnik v Buenos Airesu, poroča, da je dobil v omenjenem mestu pod (Nadaljevanje na 11. strani.)

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

IZBEGANOST MASE, NEVEDNOST, ZLOBNOST IN DRUGO.

PURSGLOVE, W. VA. — V sedanjem času splošnega brezdolja in stavk imamo zlasti premogarji mnogo na ta pogovore. Dnevno se zbiramo skupaj na raznih krajih, kjer se tarna in zabavlja čez današnji sistem. Mi so mnenja, da je predvsem potrebno vse kapitalistične skebe pobiti; drugi, da je treba vse naprave okoli revov požgati in zrušiti, pa da bomo na ta način vse "grinoli", kar želimo. Dobe se tudi taki, ki poznajo pravo pot, le žal, da ne morejo vsemu kaj, ker so v manjini. Zadnji stopajo z duhom časa naprej, kajti črke se reka, "da dozorelo jabolko samo odpade". Ko le ljudski razum napredoval, bomo v stanu tudi kaj doseči. Danes ne moremo mnogo ravno vsled ignoranca, ki je še tako ukoreninjena med delavstvom.

Pobijanja, razbijanja in pobojev se poslužujejo le najprej z nizko mentaliteto. So ųzjeme v atentatih, ki so bolj redke. Pod carizmom so se nekateri ruski revolucionarji zatekali k njim, toda enega ubitega ministra ali governmenta je nasledil drugi, ki je bil v največ delajih še bolj tiranski kot prvi. Če je bil umorjen vladar, ga je nasledil takoj drugi in razmere se niso prav nič spremenile. Dogodilo se je le, da so bile neke pokrajine preganjene vsled enega atentatorja in da so bili mnogi porinjeni na vislice ali v dolgotrajneapore vsled prestopka, ki ga je napravil en sam.

Kaj prinašajo izgredi, nam nudi sliko Zapadna Virginija. Koliko delavcev bo moralo leta presedeti v ječi. Družine so pahnjene v bedo in v skrbi za svojce. Legalna borba na sodiščih ųre ogromne svote. ųe sedaj presega nad tri milijone dolarjev. Pomislite malo. ųez ta bodo vsled teh naporov obtoženci večinoma izpuščeni, toda koliko izmed njih jih bo še pri volji sodelovati v unijah? Kako počasi se vrši revolucija v moųganih delavcev! Kako teųko se uče mjsliti! Razbijanje, umori, to jim še gre v glavo. Taki instinkti ųive v ljudstvih, ker so podedovani iz davnih dni naših prednikov, ki so le malo gradili, pa več rušili in morųli. Vsled takih instinktov vzdrųuje justica vislice in električne stole in današnja družba milijonske armade in velikanųke vojne mornarnice. Vse za ubijanje! Vse za ruųenje!

Ako hoče človek takim delavcem kaj dopovedati o tuzkih nezadovoljstva, o pravem delavskem časopisju in o socialistični organizaciji, se kar obrnejo stran. "To gre vse prepočasno," odvrnejo, pa se naslajajo naprej s svojimi praznimi pogovori. Ko bi vsaj storili malo od tega, kar govore in propagirajo, bi jim človek se zameril toliko. Najboljše primeru nam je slika na javnem shodu premogarjev C. F. Kenney, ko je med drugim dejal: "Vi se ne boste prej spametovali, dokler na ne bo glad primoral v to." ųdi se mi, da nam je to res potrebno.

Med nami je tudi neki rojak, ki na dolgo in široko opisuje svoje doųivljaje v delavskem gibanju. Posebno mi pripoveduje, — če ga hoče kdo poslušati — kako so bili tam v starem kraju sloųni, in kako so se učili in spomnavali socializem. Pravi, da je med socializmom v starem kraju in tukaj razlika ko noč pa dan. Prav mi tudi povdarja, da je bil on socialist, ko mi niti vedeti nisimo kaj je to. "Ko boste vi toliko po svetu prebųdili kolikor sem ųe jaz, boste tudi vi imeli drugačne nazore o socializmu," nam pripoveduje. "Kedaj bi ųe jaz bil v vašem socialističnem klubu, ko bi se strinjal z ameriųkim socializmom. Vidių, v Rusiji, tam se reče, ųa so socialisti."

Takole govoranči naš dalekovidni "eksboritelj". Sedaj pa poglejmo malo v njegovo modrovanje, da bomo videli, kakųen boritelj je on. Ko sem prevzel zadrųništvo Proletarca za Randal Creek, sem agitiral za ųe vsepovsod. Prigovarjal sem tudi našemu eksboritelju, naj se na list naroči, toda zamanj. Obsul me je s

tako ploho psovk, da nisem bil v stanu storiti drugega, kakor majati z glavo. S psovanjem se namreč mnogi branijo pred neljubimi agitatorji. Mesec pozneje sem ga toliko obvladal, da se je naročil za pol leta, samo da se me je odkriųal. Sicer je rekel, da se bo pozneje naročil za celo leto, ker je pa strasten igravec, je vse zaigral. Oni drugi, ki ga je "obral" za denar, je ųel lepo na dvomesečni izlet. Sicer sta pa oba dobra socialista — ųez ramo. Razlika je le v tem, da drugi rad kaj na-čeečka, kakųne prismodarije, ki jih prjebčuje v "G. S." ali v "G. N." Pred organiziranjem tukajųnjega socialističnega kluba se je tudi ta drugi vpisal, toda ko je priųel čas postati član, ga ni bilo na izpregled.

Povrnimo se zopet k našemu eksboritelju, Nekega večera ga pozdravim. Ker ni bilo odgovora, se malo pošalim. To ga je tako vjezilo, da mi je prišel kazati pesti. Hitro sem ga potolaųil in prišel je tiųje govoriti, kajti bal se je, da ne bi povedal preveč na glas, da je bil on prvi in edini, ki je tekel v kompanijsko pisarno plačati najemnino, kljub temu, da smo prosti najemnine v času stavke.

Takih in enakih socialistov kar mrgoli, toda delavstvo nima od njih nikake koristi. Par jih je tudi odstopilo od kluba. Ko sem jih vpraųal za vzrok, so mi rekli, "da to ni nič, ker je vse prepočasno." Z drugimi besedami povedano: oni hočejo, da drugi mislijo zanje in da se drugi bore za njihove interese; ko bo enkrat miza pripravljena, pogrnjena in obloųena, se bodo vsedli in jedli.

Kakor ne zraste drevo v enem dnevu, prav tako se ne more ljudske mase vzgajati tekom noči v toliki meri, da bi "ųlo hitreųe". Tisoletja ųe biva človeųki rod v tej solzni dolini in skozi vsa desetisoletja se uči in uči. Vse, kar vemo danes, je plod tega, kar smo se naučili skozi ves ta čas, od kar prebivamo na zemlji kot človeųka bitja. Ljudje tega ne morejo pojmiti. Nerazumljivo jim je, kakor je bilo njihovim prednikom. Socializem ne veruje v čudeųe. Če bi verjel, ne bi mogel biti socializem. Socializem je znanstven in kot tak ne more verjeti niti v utopije. Socializem uči, da je kapitalizem plod družabnega razvoja, ena stopnja naprej v evoluciji. Kapitalizmu bo nasledil socialistični družabni sistem, toda ne preje, dokler ne bo družba zrela zanj. Pred kapitalizmom je bilo nemogoče govoriti o socialistični družbi, kakor jo razumemo danes. Takrat je človeųstvo bilo ųele sposobno otresti se feudalizma in stopiti na prag kapitalistične družbe. Dalj ni segala njegova zrelost. Tako gre razvoj naprej. Skozi vso dobo zgodovine človeųstva so zvezani boji med tistimi, ki so bili na vladi in izkoriųčali ljudstva ter med brezpravnimi masami. Evolucija je borba. Če hočemo, da bomo v nji ųteli kot borci, se moramo učiti. Predvsem je potrebno, da čitamo socialistično literaturo in iz nje spoznavamo socialistične nauke. Delo, ki ga imamo izvrųiti, bo enkrat prav gotovo priųlo. Od našega znanja in sposobnosti je odvisno, ako ga bomo vrųili z lahkoto, brez večjih bolečin za družbo, ali pa se bomo mučili v silnih naporih z izkuųnjami in se ųele z njimi učili.

Sodrug tukajųnjega socialističnega kluba smo ųe vedno aktivni, kljub temu, da so z malimi izjemami samo taki, ki preje niso pripadali socialistični stranki. Sodrug, le tako naprej! Ko bodo videli drugi, ki so sedaj ųe izven organizacije, kako smo sloųni, posebno v teh kritičnih časih, se bodo tudi oni pridruųili našim vrstam.

JOHN R. SPROHAR.

***

Armade srednjeevropskih drųav so ųtele v začetku leta 1922: ųehoslovakija 140,000 moų, Jugoslavija 140,000, Romunija 150,000, Poljska 250,000, Nemųka Avstrija 15,000 in Ogrska 50,000 moų. Poleg tega imajo ųe čete oroųnikov, tajno policijo in finančne straųnike ob mejah.

ZMEŠANI POJMI NOVIH PREROKOV.

CHISHOLM, MINN. — V 768. številki Proletarca je bilo priobčenih par sarkastičnih notic o g. Novaku, uredniku "D. Slovenije", ki so "debela" resnica, tako debela kakor tista ogromna drevesa v Californiji, o katerih mi je pripovedoval prijatelj, da so v nekatera izdolbene gostilniške sobe, drevesa pa kljub temu rastejo in se ne posuše.

G. F. Novak je bil v naši naselbini od 29. aprila do 1. maja. V soboto večer je imel javen shod v Bublof dvorani. Vdeležil sem se ga in vzel s seboj 25 iztisov majske izdaje Proletarca. Vedel sem, da je omenjeni shod sklican od ljudi, katerim je socializem "prelahak", pa žele kakšno težjo nalogo, ampak nadejal sem se, da se ga bodo udeležili tudi drugi, katerim bi razprodal majsko izdajo. V tem sem se motil. Udeležencev je bilo med 20 do 25 oseb in razun mene so bili menda vsi enakega "kalibra". Takim seveda nisem mogel prodati iztisov Proletarca. Čitali so ga zastoj. Pri tem so se posmehovali, kar je znamenje otročjega razuma, ki ga imajo nekateri odrasli ljudje. Kaj naj si človek sploh misli o takih ljudeh? In ta prokleti Proletarec jim dela toliko sitnosti! Kajti pri vsem svojem posmehovanju vendar trpe.

G. Novak je nato pričel s svojim govorom. Pričel je z zgodovino uporov od 16. stoletja naprej, pripovedoval, kako so se delavci borili za svoje pravice že v tisti dobi, kako so bili vborbah poraženi in kako so prišli zopet na vrhunc. Prišel je v govoru do Napoleoneve dobe in francoske revolucije ter ga razvijal do svetovne vojne in ruske revolucije.

Odkrito povedano, kar se tiče njegovega govora v splošnem, je bil vreden poslušanja, kajti bil je dokaz, da g. Novak pazljivo čita Proletarca in se je iz njega vendar precej naučil. Vsak večletni naročnik Proletarca, ki list marljivo čita in bi bil na tem shodu, bi izprevidel, da je omenjeni govoril prav to, kar smo se naučili s čitanjem Proletarca skozi leta, od kar izhaja. To bi mi vsakdo pritrdil z glavo in rokami. Pred zaključkom govora je pozival navzoče, naj se organizirajo. Jaz sem mu odgovoril, da smo v naši mali naselbini prav močno organizirani, saj imamo kar tri politične klube. Kaj ni to velik napredek? V enem klubu so organizirani socialisti, v drugem taki, katerim je socializem "prelahak" in v tretjem tisti, katerim je "pretežak". Nato nam je govornik svetoval, naj se zedinimo in raztolmačimo, katera pot je najbližja do zedinjenja. Hvalil je delavsko stranko, ki se je izcimila nekje v New Yorku in napadal socialistično stranko, dasi jo je včasih hvalil, kakor vsi tisti, ki begajo iz enega tabora v drugega, pa ne najdejo nikjer obstanka. Nazival nas je Scheidemannovce in z drugimi imeni, in to človek, ki je za borbi kruhek agitiral za Hardinga in prevajal za denar članke proti socializmu. Kritiziral je tudi Proletarca, iz katerega se je učil, in rekel, da "bo propadel če že ni." Tudi poprej sem že večkrat slišal od ljudi, ki čitajo le buržvanske liste in nasledajo ekstremističnim demagogom, da je Proletarec prenehal. "Želja je mati misli". Zakaj nekaj tako žele, da bi Proletarec propadel? Vedno povdarjajo, da nima naročnikov in take bedastoče, ampak čemu se bati lista, katerega "nihče ne čita"? Povedal sem ljudem, da dobivam list redno v obliki kakor zmerom. In glej čudo — tako zelo so bili v svoji želji hipnotizirani v propad Proletarca, da so se komaj zbudili, ko sem jim pokazal izdajo lista od tekočega tedna. Čemu je napadal Proletarca g. Novak, mi je nerazumljivo. Saj kar se tiče njegovega govora, vendar ni povedal nič drugega, kakor le to, kar je povzel iz Proletarca. Kvečjemu, da je govoril v slabši besedi. Ravno vsled zmešanih pojmov, ki jih imajo taki ljudje, nastopajo zvelikimi protislovji. V eni sapi kritizira socialiste in jih naziva s Scheidemannovci, drugič napada Proletarca, kateri bo propadel, če že ni", in tretjič reče, zedinite se vsi skupaj v eno stranko, ki je stranka, katera je meni dala službo, dasiravno tega ni povedal na ta način.

Svet je v krizi, ki jo je povzročila svetovna vojna. Ljudje, so nezadovoljni pa nasledajo na razne obljube. Takile ljudje, ki poznajo par točk iz socialističnih programov in so se navdušili ob ruski revoluciji, so pričeli z agitacijo med delavstvom in mu obljublajo raj. Vse bo, lepo, samo prekrat je treba napraviti. Kako? Tako kot v Rusiji. Ali — glej spaka, kanonov in pušk

ne pripeljejo s sabo. Z jezikom se kje v mali sobi dvorani lahko delajo revolucije, dokler policija ne brani. Ko pridejo "stražniki", se revolucionarji pravi gube. Tako se je zgodilo za časa Palmerjevih prognoz. Izmed vseh je edina socialistična stranka strah jala in se ohranila, dasi je vsled prognoz več ljudi kakor namišljeni komunisti, ki so se poskrili in iz njihovih ostankov so sedaj organizirali legalno strano. Veliko se "revolucionizira" tudi pri "takratkem". I opoji in potem postanejo ljudje junaki. Ko se strano jo, tudi revolucije ni več. Kapitalizem pa jim drugo naznani, da je za toliko in toliko odstotkov zopet mil plače. Ameriški kapitalizem bi pozdravil kake druge puče. Postrelil bi nekaj ljudi, "leadri" bi pobegla masa pa bi bila razočarana in bi za več let postala gaha za vsako delavsko organizacijo. Sodrugi v tak krajih, kjer so se po vojni vršili taki izgredi, junje v izkušnje. Preje močne organizacije so razpadle, in bi di ni mogoče pridobiti, da bi se ponovno organizirali. Verjelj so revolucionarnim frazom, sedaj pa "imajo le zadosti," kakor se navadno izražajo.

Kje je moč ameriškega delavstva? Kapitalizem in v rokah vse legislature, kongres in senat, armada, sodišča itd. Kdo mu je dal to moč? Ali ne delavstvo? Tisti, ki begajo ameriške delavce z revolucionarnimi frazami, igrajo v roke ameriškemu kapitalizmu. Delovati za delavske interese je treba na povsem drug način. Z napadi drug na drugega se ne bo doseglo organizacije ameriškega delavstva, ki bi bila sposobna uspešno nastopati proti izkoriščevalnemu razredu. Če žele, da bi izvedla preobrat. Učimo se rajše. Kapitalisti vladajo, ker so kot razred zavednejši in bolj naobrazni. Velike mase delavcev jim hlapčujejo, ker so nevedne in ignorantne. V svoji nevednosti bi te mase nastopile proti radikalnemu delu delavstva, češ, da so veleizdajalci in nevarni konstituciji republike. Ameriški fašisti bi nastopali še vse hujske kakor v Italiji. Dokaz so nam Ku klux klan, linčanja in pa vpadi ameriške legije v socialistične in druge delavske lokale za časa prognoz. Koliko močij za odpore pa smo imeli takrat?

Vodimo svoj boj trezno in ne izpostavljam v zavarnost svojih organizacij. To ste spoznali že s tem, da ste organizirali legalno stranko in ji dali program, ki se od programa socialistične stranke ne razlikuje. Čemu potem nadaljevati z medsebojnim bojem in bitijem vse, ki ne spadajo v vaš tabor? Delajmo za edinstvo in skupno nastopanje na političnem in industrialnem bojišču. Osvajajmo postojanke in si gladimo svojo pot v družbo pravičnosti v kolikor nam dopušča naša moč danes. In ko bomo jačji, bomo sposobni tudi več doseči. Uspehi ali neuspehi bojev so odvisni od nas. Skušajte razumeti to resnico, kar bo v korist skupni stvari.

JOSEPH ULL.

ZA ČITALNICO KLUBA V SPRINGFIELDU.

SPRINGFIELD, ILL. — Po večkratni debati kluba št. 47 JSZ, smo prišli do zaključka, da le potom izobrazbe bo delavstvo povspešilo razredni boj med delavstvom in kapitalizmom in le potom izobrazbe bodo delavske vrste pojačane, da bodo potem nemoteno krenule do svojega cilja. In kje pridobiti izobrazbo, vpraša marsikdo. Do izobrazbe se pride potom čitanja knjig ter časopisov.

Vsled gori navedenega si je članstvo kluba št. 47 JSZ, vzelo v nalogo ustanoviti svojo lastno čitalnico, ki naj bi bila nekaj glavni temelj tukajšnjega kluba. Ker je začetek pri vsakem podjetju delavstva jako težak, raditega se sodrugi omenjenega kluba obracajo: prošnjo do vseh klubov, vseh slovenskih čitalnic ali bralnih društev in drugih kulturnih društev in do vsakega posameznika ter ljubitelja izobrazbe, če imajo kake prečitane knjige in jih ne rabijo več, naj jih podarijo omenjenemu klubu brezplačno ali pa proti mali ceni. S tem bodo pripomogli povspešiti in urediti željo in nalogo sodrugov omenjenega kluba.

Vse pošiljatve naj se naslove na tajnika kluba — Frank Besjak, 1974 So. 17 St., Springfield, Ill.

Socializem je bil dolgo časa v zraku in v knjigah. Danes stopa na zemljo, in vsi ki imajo slabo vest, v ga boje, pa bi ga radi odslovili z lažmi.

NA ZNANJE SODRUGOM V PURSGLOVE.

PURSGLOVE, W. VA. — Seje socialističnega kluba 1.28. JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 popoldne v prostorih Antona Pogačarja.

Sodrugi, delo kluba odvisi od aktivnosti njegovih članov. Udeležujte se polnoštevilno sej in pomagajte, kakor po svojih močeh, pri delu za socialistično organizacijo in propagando.

Za delavstvo je edina rešitev v socialistični organizaciji. Razmere se spreminjajo na boljše šele tedaj, kadar bo odpravljen sedanji družabni red, ki je vzrok za brezposelnost, zasužnjevanju delavstva, sitnosti, ki povzroča vse druge socialne nadloge.

Z nobenim kritiziranjem od strani se ne bo nikdar doseglo. Kapitalizem je sila, sposobna, da vlada delavstvu in ga izkorišča. Delavstvo si mora ustvariti moč za boj zoper kapitaliste. Delavstvo se mora združiti za upravljanje družbe, kajti šele kadar bo sposobno za zmagajočo in za uvedbo socialistične družbe, bo na svetu zavladalo bratstvo in enaka pravica za vse.

Slovensko in jugoslovansko delavstvo ima svoje socialistične postojanke v klubih JSZ. Jačajmo jih, pridobivajmo jim novih članov in ustanavljajmo nove klube. To je najboljši način v borbi proti kapitalizmu.

Naš klub je na svoji zadnji seji določil \$10 v podporo "Proletarcu". To je najboljša, kar moremo storiti sedaj v gmotnem oziru. Toda je dokaz, da storimo kakor moremo, in ako bi se tega pravila držali povsod, bi bilo naše glasilo v mnogo boljšem stanju.

JERNEJ KAJIN, tajnik.

Listu v podporo.

XI. izkaz.

CHICAGO, ILL.: Pet. Svolšek	\$ 1.00
INDIANAPOLIS, IND.: F. Čepirlo	.50
JOHNSTOWN, PA.: Paul Poljan	2.50
MONMOUTH, PA.: L. Urh 25c, J. Mandl 50c ..	.75
PENNSYLVANIA, PA.: Od kolekte na shodu	7.22
RODGANTOWN, W. VA.: Jugosl. soc. kl. št. 228 ..	10.00
DETROIT, MICH.: Jugosl. soc. klub št. 210	10.00

Skupaj v tem izkazu .....

V izkazu dne 9. junija .....

Skupaj do 17. junija .....

VAŽNO ZA TISTE, KI SO NAROČILI ALI MISLIJO NAROČITI "PROLETARCA" SVOJCEM V INOZEMSTVU.

Sorodnike, znance ali prijatelje, ki so naročili "Proletarca" za stari kraj, ali ki mislijo ponoviti naročnino ranje, obveščamo, da je potekla ali da bo potekla naročnina za stari kraj, sledečim:

Furlan Jos., Brazilija, južna Amerika.

Novak Ivan, Dole pri Litiji, Jugoslavija.

Furlan Frank, Okrožna postaja Kranj, Jugoslavija.

Ferlič Jac., Vinharje pri Škofji Loki, Jugoslavija.

Tajar, Ant., Gaberje pri Celju, Jugoslavija.

March F. M., Varea, št. Vid pri Ptuj, Jugoslavija.

Zakonek Mat., Koloni-handlova, Čehoslovakija;

plačane še 4 številke.

Strass Ivan, Idrija, Italija.

Blizjak Jos., Pri Iliši Kometar, Italija, plačana še 1 številka.

Kočan Frank, Sezana, Italija.

Krasič Marjo, Batulje, Italija.

Ako ima kdo izmed tu navedenih naročnikov v

okoliščini sorodnike, znance ali prijatelje, ki bi hoteli

stare poravnati naročnino, so tem potom prošeni, naj

stare vsaj v teku 30 dni, sicer se jim bo list prenehal

dostavljati.

Naročnina za Jugoslavijo, Julijsko Benečijo in druge

delovne v inozemstvu je \$3.50 na leto, \$2.00 za pol leta.

Kdor more, naj naroči "Proletarca" svojcem v stari

okoliščini.

Uprava Proletarca.

KNJIŽEVNOST.

Iz Ljubljane smo prejelo število izvodov knjige "Le Foe" (Ogenj), ki jo je spisal sloviti francoski pisatelj Henri Barbusse. Na sloveščino jo je prevel Anton Debeljak.

Revija "Kres" piše o tej knjigi:

"Roman francoskega pisatelja Barbusse-a, ki je preveden skoraj na vse svetovne jezike in je dosegel v vseh ozirih prvenstvo, smo dobili končno tudi Slovenci v Debeljakovem prevodu. Barbusse, ki je sam preživel daljšo dobo na fronti in sicer deloma v prvi liniji, deloma pa v rezervi kot bojevnik in delavec, opisuje svoje in svojih sodrugov frontno življenje z verjetnostjo, ki je naravnost nedosegljiva. Človeku, ki ni bil sam na fronti, ki ni trpel sam vseh tistih nepopisljivih muk kakor pisatelj in milijoni njegovih sotrpinov, ki so krvaveli in umirali zaradi udobnosti in muh desetorice brezsrdnih evropskih blaznežev — bogov, temu človeku se bo zdelo vse to pretirano, mogoče celo namenoma zlagano; toda vsem tistim, ki so sami doživeli vsaj krajšo dobo na fronti, ki so se udeležili vsaj enega naskoka ali umika — in mnogo je takih! — vsem tistim je jasno, da ni še nikdo do danes tako resnično in tako brez vsake olepšave zaznamoval vsako vejico in piko duševnega in telesnega življenja njih, ki so se plazili brezumno in brezdušno, brez zmisla in cilja . . . kakor umazani črvi po rovih, v blatu, v smradu, preko krvi in razmesarjenih človeških teles, gnijočih že tedne, mesece, v mrazu, snegu, dežju, črvi, do blaznosti izmučeni . . ."

Tako piše med drugim o tej knjigi Angelo Cerkvenik, ki je sam avtor večih vojnih povesti.

Sezite po nji, dokler nam zaloga ne poide. V zalogi imamo samo vezane v platno.

"ZDRAVJE".

V Ljubljani izhaja revija "Zdravje", ki jo izdaja "Društvo za čuvanje narodnega zdravja." Urejuje jo profesor dr. Jovanović Batut.

Prinaša članke o zdravstvu, zdravniško pučne razprave, socialne članke z ozirom na zdravstvo ter razne informacije glede zdravljenja raznih bolezní.

Z raznimi spisi, posebnost tistih, ki se tičejo vprašanja porodov, se ne strinjamo kajti o takih rečeh imamo mi svoje mnenje. V splošnem je revija Zdravje dobra in jo vsakemu, ki se hoče poučiti o zdravstvenih rečeh, priporočamo v naročitev. V zalogi imamo ves letnik 1921. Cena razvidna v ceniku knjig.

"POTA IN CILJI".

Dr. Dominik Stříbrný je spisal monografijo o slovenskem pesniku Simonu Gregorčiču, ki jo je priobčil "Časopis musea království českého" leta 1918. Potem je stvar izšla v češkem originalu tudi v posebni knjigi. Na sloveščino jo je prevel dr. Joža Glonar.

Naslov temu delu je "Simon Gregorčič." Ta monografija o Gregorčiču je zelo dobro delo in kdor se zanima za naše pesnike in njihova dela, bo z njo zadovoljen. Knjiga v slovenskem prevodu je izšla v Ljubljani leta 1922. Cena razvidna v ceniku knjig.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč". —

Brez naslova.

Lojze Pirc piše v svoji "Ameriški domovini", da je "žid Trocki originalni postopač in fanatik najnižje vrste." Napisal je članek o Leninovi bolezni, v katerem pravi, da bi bilo škoda, če bi umrl. Lenin je po njegovem mnenju oseba, s katero se da še kako izhajati, toda z židom "Trotzky"-jem nikakor ne. Ali je Pirc že pozabil, kaj je pisal o Leninu še pred par meseci? "Postopač" Trocki je marsikaj prestal v življenju. Če povest njegovega bivanja na newyorškem east side bi bila zanimiva. Pircu je ideal državnika kak clevelandski "Kunde", ki zbija neslane šale za ljudi, ki mu ponudijo kozarček "tamočnega". Na vsak način bi moral biti Kunde član Pirčevega uradniškega štaba. Brozga zmešane Domovine bi bila popolnejša.

Clevelandška slovenska naselbina se raduje, kakor jugoslovansko ljudstvo vsled Aleksandrove poroke. Pomislite, sam bivši vojni tajnik Newton D. Baker je predlagal na seji eksekutive demokratične stranke za kandidata v obiljsko legislaturo Slovenca. Velikanska reč! Tak ponos za narod! Srečni kandidat je odvnetnik F. J. Lausche, mlad fant, če se ne motim, član Kolumbovih vitezov in drugih podobnih organizacij, h katerim mora spadati vsak patriotičen Amerikanec, če hoče napraviti kariero.

Baker je kajpada velik prijatelj delavcev — takih, ki so proti unijam in sami zahtevajo znižanje plač. Gre se za lovenje slovenskih glasov. Demokrati bi radi mandat, in ker mislijo, da bo kandidat slovenske narodnosti pritegnil nase slovenske glasove, so ga nominirali. Zakaj pa naj slovenski volilci glasujejo le za kandidata, ki ga nominira "sam bivši vojni tajnik in bivši clevelandski župan Baker"? Zakaj ne bi glasovali za kandidata slovenske narodnosti na socialistični listi? Kje pa so bili tisti ljudje, ki se kar tope navdušenja, če je kandidat Slovenec, ko je kandidiral za koncilmana Slovenec Jauh? O, to je druga stvar. Jauh je socialist, za socialiste pa "navdušeni" Slovenci ne glasujejo. A tako? You bet!

Judnič in Zgonc na Ely, Minn., sta kandidata, ne vem že, v kakšne urade. Slovenec kandidira proti Slovincu, kar ni nič pregrešnega. Milwauški "D. S." je neka ženska poslala dopis, morda je bila možki — v katerem se zgraža nad Judničem, ker je šel kandidirati proti Slovincu. Ženska agitira za Zgonca. Tudi to je pošteno. Dvomim pa, da bo navdušena elyška Slovenka spoznala svoj dopis v omenjenem listu, ki si domišlja, da je prižgal slovenskemu delavstvu bakljo revolucije. Ženska napiše dopis, v katerem povdarja, kako velikanska reč je, če je ta in ta Slovenec izvoljen, in kako nedostojno je, da se drzne še kak drug rojak kandidirati v isti urad. Urednik pa ti iz dopisa napiše kup fraz o potrebi revolucionarne stranke in ga vključi z apelom, naj vsi elyški slovenski volilci glasujejo za Zgonca? To ti je brozga! "Revolucionarni" list priporoča kandidata, ki je vse, samo revolucionaren ne. Dajte, dajte, vzemite že nekoliko buržvazne navlake iz svojega lista.

Kdor hoče videti, kako "napreden" je naš narod, naj pride pogledati "blagoslovljenje ogelnega kamna" nove slovenske šole v Chicagi, ki sicer ne bo slovenska, ampak posest škofije. Na sporedu bo sprejem katoliških društev iz sosednjih naselbin, duhovščine in blagih rojakov, ki imajo kaj cvenka, slavnostni govori fajmoštrov in menihov in potem prične uzidavanje. Vsakdo bo lahko položal na vogal malo škrlico ali malo malte, poleg pa bo pehar, v katerega se bodo metali bankovci. Pehar bo pri tej ceremoniji najvažnejši. Okoli \$150,000 bodo morali dati farani cerkve sv. Stefanata, katerih je okoli 600, dobrih, in takih ki grede k spovedi in obhajilu samo v postu in k maši o Božiču in na Veliko nedeljo. Vsak faran bo moral prispevati povprečno \$250 za gradnjo šole in potem za vzdrževanje okoli \$29 na leto. Poleg teh prispevkov je treba prispevati do \$15,000 na leto — vzamejo tudi več — za vzdrževanje cerkve in kloštra. Pobožnost ni zastoj. Nekateri se jeze, ker so Kazimir ukazali: "Zahtevali

ste šolo, sedaj, ko smo jo pričeli graditi, pa plačate zanjo. Na samske je naloženih \$100 davka, na obnovo ne pare pa več. Nekateri se branijo. Kazimir jim je grozil, da če ne plačajo, ne bo krščeval njihovih otrok ne poročal zaljubljenih ljudi, ki žele napraviti nikakršno zaobljubo po cerkvenih predpisih. Tudi kakšni pogreb jim bo odrekel. Te grožnje bodo precej pogale. Škoda, da ni več tistih časov, ko so duhovniki lahko cele verske občine izobčili iz cerkve in jim rekli vse duhovsko službovanje. To bi bilo denarjalno daj bo težje.

Jolietski župnik Plevnik je imel dne 18. junija v brno mašo. Ta mu je prinesla toliko keša, da bo letni obisk v stari kraj. Tudi v Jolietu so imeli ob tej priliki procesije in precej slovenskih duhovnikov je priložnost čestitati jubilaru. Potem, ko so bili sami okoli in se gostili, so zabavljali čez Zakrajška, kakor hodi Zakrajškovi intimni gostje zabavljali dne 2. julija slovenske "civilne" duhovnike, Mr. Klepetca in podobne katoliške stebre. Še Zalarja bodo zamajali. Včasih je maje sam.

Franciškan dr. Rev. Hugo Bren, ki je kolese Kazimirjeve mašine, imenuje v eni zadnjih Edinosti v rednika Amerikanskega Slovenca mr. Klepetca "Kranjpirjevec". "Kdor ni za drugo rabo, naj varje domo babo", pravi prečastiti Rev. Bren spoštovanemu uradniku katoliškega "A. S." Klepetcu. Če se socialisti skregajo med seboj, je to razumljivo. Težko pa je popasti, da se tako salamensko ravšajo šifkartalski apostoli Kristusovih nauk. Kje si, "krščanska ljubezen"? Kam si izginila, preljubljena?

Kazimir je vabil "slovenske katoliške časnikarje" na skupni sestanek, kjer bi napravili medsebojni in enovrni dogovor. Duhovniki civilisti so se hahljali, Kazimir je pa naskrivaj klel, ker se mu vse ponesre. Klepetec, pogrebnik Nemanič, Zalar in ves ostali jolietki Rim mrzi Kazimirja bolj kakor samega ravnika. Pobožni so pa vsi ti gospodje, in v imenu pobožnosti pošiljajo denar v staro domovino, prodajajo male knjige, škapulirje, pildke, sohe, slike in blagoslovljeno vodo. Prodajajo tudi zemljišča in poslopja. Uog "Ave Marija", koliko moraš prestat i v kramaricah tempelju. Med slovenskimi duhovniki na vodilnih mestih ne more priti do sporazuma, ker so vsi v businessu, katerega vrše pod krinko vere, pri tem pa konkurirajo drug drugemu. Verno ljudstvo pa daje za malo.

Tudi urednik "Glasila KSKJ." se včasih poteguje za sveto vero, kar pa mu nič preveč ne pristoja. Kak vsi "vodilni katoliški" stebri, tudi on na skrivaj natači proti čikaški in jolietski katoliški gospodi. Ampak služba je služba. Zupan je najbolj neroden, kadar tolmači socializem ali pa napada sovjetsko Rusijo. Tako neroden je, da bi mu ne zaupal te službe noben drug list. Za članstvo "Kranjske" jednote je dober.

"Strašansko razkritje socialistov od strani "mironnega sodnika" in g. Novaka je povzročilo potresne sunke v Južni Ameriki in nekateri ognjeniki so volili zgražanja nad socialisti pričeli bljuvati rdečo barvo. Drugače se ni vsled tega "strašanskega" razkritja v "grozne" obsodbe nič spremenilo. E. T.

***

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSARU TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frostomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s moč ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

VESTI IZ DELAVSKEGA GIBANJA DOMA IN NA TUJEM.

(Nadaljevanje s 6. strani.)

Trinški kandidat socialistične stranke 60,081, Tripen, kandidat kapitalistične stranke, pa 65,837 glasov.

"Tag Day" v Chicagi in okolici za gladovne province v Rusiji.

V ameriškim mestih je navada, da se ob gotovih denarjih pobira po ulicah prispevke v razne dobrodelne cehove. Vsakdo, ki naj prispeva, dobi privesek z namizno organizacije ali organizacij, ki nabirajo prispevke in v kak namen. Razne organizacije, ki vrše pomožne akcije za ruske gladovne pokrajine, bodo imele "tag day" v Chicagi in okolici dne 26. junija. Ker so milijoni ruskega prebivalstva še vedno v občutnem pomanjkanju in se situacija še dolgo ne bo obrnila na bolje, naj vsakdo prispeva kolikor more, v ruski pomožni fond. Vsak prispevek je dobro došel.

Za svobodo govora v Rahwayu.

V Rahwayju, N. J., je bil pred par tedni izvoljen za župana socialist James B. Fürber. Dobil je dvakrat toliko glasov kakor njegov prvi protikandidat. Iz prvih naredb novega župana je bila dovolitev obdržati shode na ulicah. Prejšnji župan je shode na ulicah vokalnih prepovedal in ker so nekateri skušali govoriti kljub prepovedi, je pozval gasilce, da so brizgali vodo na govornika in slušatelje. Ker je bil prejšnji policijski načelnik v Rahwayju reakcionar, sluga kapitalističnih interesov, ga je novi župan sodrug Fürber odslavil. Novi župan obljublja, da se bo pod njegovo administracijo varovalo načelo svobode govora, mestno gospodarstvo pa se bo vodilo v interesu občinstva. Kapitalistične mestne uprave varujejo le private interese.

Konvencija Ameriške Delavske Federacije.

Dne 12. junija je pričela zborovati 42. redna konvencija American Federation of Labor v Cincinnati, Ohio. Otvoritveni govor je imel predsednik Federacije Samuel Gompers. Potek konvencije je približno tak kakor na skoro vseh dosedanjih zborih A. F. of L. Vprašanje industrialnega unionizma je prišlo tudi to pot na dnevni red, toda industrialna forma se bo le počasi razvijala, ker ji je velika večina unij nasprotna. Navzven je okoli 600 delegatov, ki zastopajo 3,195,635 članov. Izmed važnejših unij, ki pripadajo federaciji, so deleže:

	članov
1. United Mine Workers of America	372,900
2. United Brotherhood of Carpenters	313,800
3. International Association of Machinists	180,900
4. Brotherhood of Railway Carmen	171,700
5. Brotherhood of Electrical Workers	142,000
6. Brotherhood of Railway Clerks	137,000
7. Street and Electrical Railway Employes	100,000
8. Brotherhood of Paniters and Decorators	97,800
9. International Ladies' Garment Workers	93,900
10. Brotherhood of Teamsters and Chauffeurs	76,400
11. American Federation of Musicians	75,000

Izmed večjih unij Federacije je tudi United Brotherhood of Maintenance of Way Men z okoli 150,000 člani, toda je suspendirana iz A. F. of L. vsled jurisdikcijskih sporov.

Članstvo Federacije je padlo za 21% od zadnje konvencije, nekaj vsled brezposelnosti, nekaj vsled gonje podjetnikov za "odprto delavnico", nekaj pa vsled notranjih sporov v unijah, ki so vodili k razdorom in odpadom.

Število članstva v Federaciji skozi zadnje štiri leta je bilo:

1919	3,260,000	1921	3,906,528
1920	4,078,740	1922	3,165,635

Federacija še vedno nazaduje v članstvu, največ vsled boja kapitalistov proti unijam, nekaj pa vsled zaostalosti Ameriške Delavske Federacije, ki je organizirana na zastareli podlagi strokovnega unionizma. V Ameriki je milijone delavcev, ki se jih niti ne skuša organizirati od strani Federacije. Edini izmed večjih poizkusov je bil organizirati jeklarsko delavstvo, toda tudi pri tem ni kazalo vodstvo A. F. of L. nikake resne volje organizirati mase jeklarskega delavstva v unije. Dokler se ne spremeni notranji ustroj Federacije, ne bo več mnogo napredovala v članstvu, tudi če se industrialne razmere izboljšajo.

Napredovanje socialistične stranke v Franciji.

— Pri provincialnih volitvah v Franciji je izmed vseh najbolj napredovala socialistična stranka. Komunisti, ki so okupirali v času razdora vso strankino mašinerijo zaeno z dnevnikom "L'Humanité", so dobili 29 mandatov; preje so jih imeli 21. Socialistična stranka, ki se je formirala po razdoru, potem ko so bili številni sodrugi izključeni ker niso hoteli priznati sedaj že skoro pozabljenih 21 moskovskih točk, so dobili 82 mandatov; preje so jih imeli 68. Njihovo skupno število mandatov je 111. Republikanski socialisti, to je stranka, ki je podpirala vojno, je dobila 69 mandatov, štiri več kot jih je imela preje. Tudi ta stranka se še vedno prišteva socialističnim. Konservativci so dobili 107 in "antantni republikanci" 232 mandatov. Ti so žingoisti. Razun socialistov so najbolj napredovali radikalci, ki so zvišali svoje število mandatov od 439 na 463. To radikalno stranko se ne sme smatrati v smislu, kakor razumejo delavci pomen besede "radikalna" stranka. Tudi Jugoslavija ima stranko, ki se imenuje radikalna, v resnici pa je konservativna in reakcionarna. Mandati levih republikancev so padli od 530 na 507. Mnogo socialističnih kandidatov je bilo poraženih z neznatno manjšino in krivda se pripisuje komunistom, ker so povsod postavili svoje kandidate in stem omogočili v številnih krajih zmago buržvaznim kandidatom.

Razne vesti.

— Dva glavna socialistična lista na Ogrskem, "Nepszava" in "Volkstimme", sta 1. maja obhajala 50-letnico obstanka. Lista sta izšla v slavnostni obliki. Ker vlada na Ogrskem reakcija, je gibanje socialistov na vse načine ovirano in listi so podvrženi strogi cenzuri. Kljub temu žrtvujejo ogrski socialisti vse, da vodijo svojo propagando naprej in vzdržujejo svoj tisk, medtem, ko so se ekstremisti po ponesrečenj komunistični revoluciji umaknili.

— Pri zadnjih volitvah v ogrski parlament je bilo izvoljenih dvajset socialističnih poslancev. Hortyjev režim je delal socialistom zapreke, ki so se zdele nepremostljive, toda vztrajnosti ogrskih sodrugov se je zahvaliti, da bo socialistično zastopstvo v parlamentu, vpoštevajoč sedanje okoliščine, zelo močno. Večino v zbornici je ohranila Hortyjeva vlada.

— Pri parlamentarnih volitvah v nemški provinci Schaumburg-Lippe so dobili večinski socialisti 10,783 glasov, neodvisni socialisti 1,566, obe skupaj 12,349 glasov. Za vse stranke je bilo vseh oddanih glasov 24,301, torej večina socialističnih. V provincijskem zboru imajo večinski socialisti 7 zastopnikov, neodvisni enega in stare stranke sedem.

— Pri volitvah v nižjo mestno zbornico v Curihu, Švica, so dobili socialisti 44 sedežev, liberalci 41, komunisti 13, demokrati 12, krščanski socialisti 9, kooperativisti 5 in luteranci enega. V višji zbornico so izvolili socialisti 3 zastopnike, liberalci 3, demokrati dva in kooperativisti enega.

— Prihodnjih splošnih volitev na Irskem se udeleži delavska stranka samostojno in ne bo podpirala nobene druge irske stranke.

— Med industrialno zaostale dežele spada tudi Perzija. Od kar je sovjetska Rusija porazila v Perziji vpliv angleškega kapitalizma, so sovjetski organizatorji ustanovili med perzijskim delavstvom strokovne unije in jih pridružili moskovski internacionali. Vsega skupaj so dosedaj organizirali 25,000 perzijskih delavcev, ki imajo za organizacijo zelo malo smisla. Začetek je storjen in če se v Perziji ohrani ruski vpliv, bodo tudi unije perzijskega delavstva napredovale.

— Dne 26. junija prične v Oaklandu, Calif., obravnavo proti šestim članom bivše komunistične delavske stranke, ker so obdolženi propagande za nasilno strmoglavljenje vlade, California je znana v nastopanju proti radikalcem kot ena najreakcionarnejših dežel. Sodna postopanja proti zavednim delavcem so tam vsakdanja stvar.

— Charles Recht, pravnik sovjetske Rusije v Ameriki, se je vrnil iz Rusije in iz potovanja po Italiji. Odkar je bil deportiran prejšnji zastopnik Rusije, L. K. Martens, je Recht zastopnik sovjetskega režima v Ameriki. Svojo pisarno ima v New Yorku, 110 West 40th St. Recht ima največje upanje, da se bodo med sovjetsko Rusijo in drugimi državami kmalo vspostavili diplomatski stiki.

— Francoska komunistična stranka je v senskem okraju padla na članstvu od 20,000, katere je imela ob času razkola, na 8,500 članov.

— Pri zadnjih volitvah v Buenos Aires v argentinski parlament je bilo izvoljenih pet socialistov. Socialistični kandidat za senatorja je dobil 35,775 glasov napram 35,564, katere so dobili kandidatje vseh drugih strank skupaj. V Buenos Aires, ki je glavno mesto Argentinije, so socialisti največja stranka. Komunisti so dobili za svojega kandidata samo 2,320 glasov.

— V Seattlu, Wash., je bil izvoljen za župana dr. Edwin J. Brown, po poklicu zobozdravnik. Dobil je 12,000 glasov večine. L. 1912 je dobil dr. Brown 27,000 glasov kot kandidat socialistične stranke za državnega pravdnika. Brown je bil mnogo let aktiven delavec v socialistični stranki. Delavstvo v Seattlu je z njegovo izvolitvijo za župana doseglo veliko zmago. Vse kapitalistično časopisje je vodilo v kampanji silovit boj proti kandidatu Brownu. Podpiral ga je samo delavski dnevnik *Seattle Union Record*. Medtem, ko eden prejšnjih seattelskih županov, zloglasni Ole Hanson, propagira po deželi proti socializmu, je delavstvo v Seattlu odgovorilo na njegovo napadanje s porazom kapitalističnih strank.

Izredna akcija za pokritje deficita pri "Proletarcu".

Uprava "Proletarca" je podvzela koncem maja l. izredno akcijo, ki ima namen zbrisati v tiskarni Proletarčev dolg, ki se je bil nagromadil v zadnjih par letih vsled draginje.

Cene tisku in drugim potrebščinam so poskočile v zadnjih par letih za 100 odstotkov, in to je zadela socialistične liste zelo občutno. Posledica tega je bila da je šlo mnogo socialističnih listov na kant. Ostali na površju le taki, ki so se znali upirati pogini. Ne samo draginja je bila kriva, da je pognala mnogo socialističnih podjetij s površja. Apatija do konstruktivnega dela, ki je nastala kot vir povojnega kaosa in revolucij, različna mišljenje o nastopanju v boju za končni socialistični cilj in druga razpoloženja, so pripomogle mnogo k temu. Čisto naravno je, da naša in naše gibanje ni moglo iti mimo, da se mu ne bi v eni ali drugi obliki poznalo. Ohranili smo sicer viharnim časom oboje, toda le na račun postrtovanja, ki ga bo treba na en ali drug način doprinalati — to je s poplačanjem dolga, ki je postal v teh časih večji, kakor pred vojno.

Razlika v vzdrževanju socialističnega časopisa med predvojnimi časi in danes je ta, da je radi navedenih dejstev boj za obstanek danes mnogo težji, kot je bil pred vojno.

Da se ta neznosni boj olajša, je uprava Proletarca podvzela akcijo, ki gre za tem, da se zbere \$2000 za poplača v tiskarni dolg. V ta namen je bila organizirana skupina štiristoterih, katerim je bil poslan individualno naslovljen apel z imeni članov skupine, ki bi prispevali vsak po \$5.00 in na ta način z združenimi močmi dosegli gori omenjeno svoto.

Ta apel se glasi:

Čenjeni sodrug ali somišljenik:

To pismo je naslovljeno SAMO 400 Jugoslovancev v Ameriki, katerih imena najdete na drugi strani. Ker bo to pismo važna relikvija povojne zgodovine naših bojev za obstanek — to je za obstanek politične organizacije jugoslovanskih delavcev v Ameriki in njenega glasila "Proletarca", želimo, da ga prečitate z vse pozornostjo od začetka do konca. Njegova važnost je raztolmačena v naslednjem.

Gotovo Vam je znano, da ima "Proletarec" v tiskarni dolg, ki znaša okrog \$2,000. V normalnih časih se je pokrival deficit z izrednimi podporami, ki so prihajale v ta namen. Te podpore so sedaj skoraj odpadle. Mase delavcev, ki so v veliki meri brez dela in brez sredstev za življenje, so izčrpane. Mnogo jih je, ki ne vedo, kje bodo vzeli jutri sredstva, da preživijo sebe in svoje. Ni se torej čuditi, če je "Proletarec" na ta način prepuščen svoji usodi, ki je pa zanj lahko nevarna, če se ne store takoj izredni koraki.

Uprava lista je storila vse, kar je bilo mogoče, da se stroški znižajo, toda vse to ne spremeni situacije. Ni samo pri Proletarcu tako. Dejstvo je, da je pri mnogih socialističnih podjetjih še slabše, ali s tem ni "Proletarcu" ničesar pomagano.

Nevarnost za "Proletarčev" obstanek tiči namreč v tem, da nam tiskarna lahko danes ali jutri odpove kredit — in to bi pomenilo prenehanje z izdajanjem "Proletarca". Kaj bi to pomenilo za naše gibanje, u lahko mislite. Gibanje slovenskega, odnosno jugoslovanskega delavstva v socialističnem smislu, bi bilo pokopano, in zastava razrednega boja, ki sedaj plapolja kviško, vržena ob tla.

Naši sodrugi po premogarskih naselbinah in drugod, se popolnoma zavedajo te nevarnosti, ali pomagati ne morejo, ker nimajo s čim. Pomagali bodo le konča štrajk in se delovne razmere obrnejo na bolje. To potrjujejo pisma, ki jih dobiva uprava "Proletarca". Toda vprašanje nastaja, če bo njihova pomoč

obra volja tedaj še kaj koristila, če se ne stori nekaj takej in odstrani nevarnost, ki je tukaj. (Nekateri prepovedujejo, ki imajo še nekaj centov, so pripravljene priložiti na pomoč celo v tem času, ko so na štrajku.)

Vedoč možnost te nevarnosti, ki nastane lahko tak dan, smo sklenili formirati iz sodrugov in somišljenikov, ki jih poznamo, da jim je ekzistenca "Proletarca" pri srcu, in ki lažje dajo kot drugi, bataljon kinstoterih, katerega člani bi dali vsak po \$5, da se zrušna v tiskarni dolg in tako odvrne vsaka nevarnost, ki preti listu in Jugoslovanski socialistični zvezi.

Vedoč, da ste poznavalec borbe delavskega razreda, smo Vas uvrstili v ta bataljon, apelujoč, da prispevate teh \$5 in tako pomagate z združeno močjo "Proletarca" na noge, dokler mu ne pridejo na pomoč zopet isti široki krogi, ki so mu bili vedno naklonjeni in v normalnih časih pomagali z dajmi, kvodri in dolgi. Naj še omenimo, da bomo smatrali Vaš prispevek za 100 procento priznanje podpore, in da Vas za ta namen ne bomo nič več nadlegovali. Če bo treba kakšne dodaje, se bomo obrnili do drugih.

Zavedajoč se, da boste prevzeli v teh težkih časih krage volje del bremena tistih, ki bi radi dali, a ne morejo, in podprli to akcijo z vso ljubeznijo do proletarstva stvari, pričakujemo, da se odzovete temu izrednemu apelu vsaj v teku 30 dni, tako da nam bo moč objaviti imenik tega bataljona v "Proletarcu" in s tem iznenaditi tiste sodruge in somišljenike, ki so v strahu za obstanek "Proletarca", a ne morejo pomagati, kakor bi hoteli.

Pričakujoč Vašega cenjenega odziva in zahvaljujoč se vam v naprej za naklonjenost Vašo,

Vas pozdravlja za delavsko izobrazbo in borbo,
UPRACA "PROLETARCA".

Na drugi strani tega apela so tiskana sledeča imena, katerih nekatera so v listu vsled pomot v tiskarni izostala in jih uvrščamo sedaj med tiste, ki so bili v pisnu. Ta imena so označena po državah, kakor sledi:—

Arizona:

- Anžiček Mike, Jerome.
- Kralj Viljem, Bisbee.
- Leckser Tony, Bisbee.

Colorado:

- Bolmar Frank, Pueblo.
- Bochevar Jos., Pueblo.
- Kanal Mike, Somerset.
- Kavčič Ant., Somerset.
- Kovčič Jack, Somerset.
- Kojak Anton, Somerset.
- Kolnik Filip, Grand Valley.

Illinois:

- Alak Frank, Chicago.
- Andel Anton, Springfield.
- Antin Mary, Chicago.
- Arniček Ferdo, Chicago.
- Babič John, Springfield.
- Burav Jack, Springfield.
- Berak Peter, Chicago.
- Bedar John, Virden.
- Beschina Frank, Chicago.
- Berge Paul, Chicago.
- Blažič Ant., Carlinville.
- Blažič Andrej, Chicago.
- Besjak Frank, Springfield.
- Činkar Vincenc, Chicago.
- Ceder Anton, Carlinville.
- Cenčar John, Chicago.
- Čuček Spiro, Chicago.
- Čepi Gabriel, Springfield.
- Čučevac John, Chicago.
- Čurčevič Peter, Carlinville.
- Črten John, Nokomis.
- Čučaričič Frank, Chicago.
- Čučina Florian, Chicago.
- Čučina Filip, Chicago.
- Čuček John, Maryville.
- Čučec Anton, Springfield.
- Čuček John, Springfield.
- Čuček Frank, Chicago.

- Grosser Lukas, Nokomis.
- Cugmeister Frank, Nokomis.
- Čeršič Frank, Virden.
- Judnich Martin, Waukegan.
- Jakovček Charlie, Nokomis.
- Jurkovešek Mihael, Nokomis.
- Kajtna Charlie, Carlinville.
- Kačičich Simon, Virden.
- Keber Mike, Dixon.
- Kickel Frank, Farmington.
- Kobal Andrew, Chicago.
- Kokotovich Peter, Chicago.
- Komatz Joseph, Farmington.
- Končan Tony, Chicago.
- Korsich Joseph, Carlinville.
- Kravanja Anton, Nokomis.
- Križman John, Nokomis.
- Krusich Ernest, Nokomis.
- Ločniškar Jack, Virden.
- Lushing Oswald, Nokomis.
- Machek Mike, Carlinville.
- Majdich Frank, Carlinville.
- Malovašič Fr., Waukegan.
- Maslač Geo, Chicago.
- Mošek Ivan, Chicago.
- Mravlja Ant., W. Frankfort.
- Mrgole Frank, Cicero.
- Muhi John, Pullman.
- Novak Blaž, Chicago.
- Novak Math, Carlinville.
- Novak John, Carlinville.
- Olip John, Chicago.
- Omaha Frank, Chicago.
- Orešnik Joseph, Carlinville.
- Ovea Joseph, Springfield.
- Oven Joseph, Chicago.
- Papež Joseph, Chicago.
- Parkelj Louis, Carlinville.
- Petan Frank, Springfield.
- Peterlin Frank, Virden.
- Petje Ignac, Springfield.
- Petrič Frank, Chicago.
- Pikelj Vincent, Virden.

- Plahutnik Mihael, Nokomis.
- Podipee Frank, Cicero.
- Podobnik Math, Carlinville.
- Pogačnik Frank, Rentchler.
- Pogljajen John, Carlinville.
- Pogljajen John, Carlinville.
- Pogorelec Chas., Chicago.
- Potnik Jack, Springfield.
- Putz Anton, Cicero.
- Ramshak Bartol, Springfield.
- Ratoušnik Mike, Chicago.
- Repovš John, Maryville.
- Repovš Lukas, Springfield.
- Reven Frank, Virden.
- Rus Viljem, Pullman.
- Schabel Ferd., Chicago.
- Stebčaj Joseph, Chicago.
- Simons Evgen, Virden.
- Slivnik John, Johnson City.
- Skrinar Math., Chicago.
- Stempihar Frank, Virden.
- Svegljich Geo., Auburn.
- Švigelj Mike, Chicago.
- Tauchar F. S., Chicago.
- Tomišek Ignac, Springfield.
- Turk Math, Chicago.
- Udovich Frank, Chicago.
- Viechich Anton, Chicago.
- Vogrich John, Chicago.
- Vrhovnik Peter, Chicago.
- Zaitz, Frank, Chicago.
- Zalaznik Fred, Chicago.
- Zavertnik Jos. st. Chicago.
- Zavertnik Jos. ml., Chicago.
- Zupančič August, Chicago.
- Žele Stanke, Chicago.

Indiana:

- Baudek Frank, Indianapolis.
- Medle Frank, Indianapolis.
- Mrvar Anton, Indianapolis.
- Sašek Louis, Indianapolis.
- Valant Louis, Indianapolis.

Idaho:

- Painich Louis, Pioneerville

Kansas:

- Jamnik Anton, Columbus.
- Lastreg Jos., Seammon.
- Male Lovr., W. Mineral.
- Padar Anton, Columbus.
- Stefančič Martin, Franklin.

Maryland:

- Klemenc Frank, Dodson.

Michigan:

- Anžiček Jos., Detroit.
- Brkljačič Dane, Detroit.
- Glad Mike, Detroit.
- Gomilin Veljko, Detroit.
- Ivec Jos. Detroit.
- Jersan F., Detroit.
- Jureca Anton, Detroit.
- Kisovec, Peter, Detroit.
- Klarič Jos., Detroit.
- Maisel Valentin, Detroit.
- Mantony Joseph, Detroit.
- Mantony, Martin, Detroit.
- Mrksich Geo., Detroit.
- Ocepek Jos., Detroit.
- Omaličev Živa, Detroit.
- Petrič Thom., Detroit.
- Perinac W., Detroit.
- Prudich M., Muskegon Hgts
- Stojadinov Milan, Detroit.
- Šestanovich Nick, Detroit.
- Semrov Andr., Detroit.
- Topolak Joseph, Detroit.
- Udovic Martin, Detroit.
- Urban Math, Detroit.
- Urbančič Louis, Detroit.
- Zaje Justin, Grand Rapids.

Minnesota:

- Grum Frank, Hibbing.
- Martz Max, Buhl.
- Omerza Jos., Aurora.
- Pishler Jos., Ely.
- Teran John, Ely.
- Vider Fred A., Ely.
- Ule Jos., Chisholm.

New Jersey:

- Stichauner M., Hudson Hgts

New Mexico:

- Grošelj Frank, Gallup.

New York:

- Anžiček Jos., Gowanda.
- Petavs Frank, Lovers Leap, Little Falls.

Ohio:

- Bajec Ernest, Cleveland.
- Bajec Steve, Cleveland.
- Barbič Frank, Collinwood.
- Belaj Frank, Cleveland.
- Bozich John, Cleveland.
- Božeglov Rud., Cleveland.
- Bradac John, Cleveland.
- Branisel Edw., Cleveland.
- Bregant Louis, Ramsay.
- Bregar Leopold, Maynard.
- Bucar Frank, Collinwood.
- Budic Ant., Collinwood.
- Batula Fr., Cleveland.
- Cedilnik Ivan, Cleveland.
- Cerne Frank, Cleveland.
- Cesen Frank, Cleveland.
- Cesnik Paul, Collinwood.
- Cvelbar Mike, Cleveland.
- Dane John, Collinwood.
- Debevc M., Cleveland.
- Dejak John, Collinwood.
- Durn Jos., Collinwood.
- Erbeznik Fr., Cleveland.
- Erjavec Mike, Cleveland.
- Erste Louis, Cleveland.
- Erzen John, Collinwood.
- Fatur John, Collinwood.
- Filipich John, Cleveland.
- Florjandič L., Collinwood.
- Franceskin Joe, Cleveland.
- Fucec Mike, Cleveland.
- Gorjup Lawr., Cleveland.
- Gorjup Val., Collinwood.
- Gornik Jos., Collinwood.
- Gorshe John, Cleveland.
- Grill Jos., Cleveland.
- Gubane Tony, Collinwood.
- Henikman Jos., Collinwood.
- Hochevar John, Cleveland.
- Hrowat John, Collinwood.
- Intihar Victor, Cleveland.
- Jauch Joseph, Cleveland.
- Jeglich John, Cleveland.
- Jerina Frank, Cleveland.
- Jug John, Cleveland.
- Jurman Vincenc, Cleveland.
- Kabay Aug., Collinwood.
- Kadunc John, Collinwood.
- Kallan Jos., Cleveland.
- F. J. Kern, M. D., Cleveland.
- Klaussar Jos., Cleveland.
- Klemen Math, Collinwood.
- Klemencic Fr., Cleveland.
- Klesh Jerry, Cleveland.
- Kocevar Jos., Cleveland.
- Kocian Andrew, Cleveland.
- Kodrich Joseph, Cleveland.
- Kogovšek Frank, Niles.
- Komar August, Cleveland.
- Komar John, Cleveland.
- Koračin Frank, Collinwood.
- Kosak Jos., Collinwood.
- Koss Anton, Collinwood.

Kotnik Carl, Collinwood.
 Kovašič Frank, Cleveland.
 Kozuh Henry, Cleveland.
 Krémzar John, Cleveland.
 Kuncic Joe, Collinwood.
 Kunstelj Frank, Cleveland.
 Kužnik Aug., Collinwood.
 Lapuh Anton, Cleveland.
 Lazar John, Cleveland.
 Levec Karol, Cleveland.
 Logan Anton, Cleveland.
 Lokar John, Collinwood.
 Lusin Dom., Cleveland.
 Mack Frank, Cleveland.
 Makalec Fr., Cleveland.
 Matelko John, Collinwood.
 Mazgon Josephine, Cleveland.
 Medvešek Lud., Cleveland.
 Mevlja John, Cleveland.
 Mezgec Fr., Cleveland.
 Mike Fr., Cleveland.
 Milavec Frank, Cleveland.
 Mišich Frank, Collinwood.
 Mišmaš John, Cleveland.
 Moenic John, Cleveland.
 Modie Paul, Cleveland.
 Modie Jos., Collinwood.
 Mrhar Joseph, Cleveland.
 Mrzek Jos., Cleveland.
 Mulec Frank, Collinwood.
 Muley Frank, Cleveland.
 Nagode Martin, Collinwood.
 Oblaek Frances, Cleveland.
 Oglar Frank, Cleveland.
 Pavlene Jos., Collinwood.
 Peeck John, Cleveland.
 Pechenko Louis, Cleveland.
 Pencha Frank, Cleveland.
 Perhaj Frank, Cleveland.
 Pernač Frank, Cleveland.
 Petrich John, Cleveland.
 Petrich, John, Cleveland.
 Petrovich Matt, Collinwood.
 Podborsek Fr., Cleveland.
 Podboy Mike, Collinwood.
 Poljsak Leo, Cleveland.
 Prapotnik Albin, Collw.
 Prudich John, Collinwood.
 Rasinovic John, Collinwood.
 Sanabor Louis, Cleveland.
 Schorn Martin, Cleveland.
 Skriminjar John, Cleveland.
 Skuk Joseph, Cleveland.
 Slabe Frank, Cleveland.
 Slanovich Max, Collinwood.
 Slokar Ernest, Collinwood.
 Smale T., Cleveland.
 Somrak Frank, Cleveland.
 Spendal Frank, Maynard.
 Stanovnik Fr., Collinwood.
 Sterk Peter, Cleveland.
 Stopar Frank, Cleveland.
 Svirgel Jacob, Cleveland.
 Štefanič Anton, Cleveland.
 Taneč J. M., Cleveland.
 Tanko John, Cleveland.
 Tavčar John, Cleveland.
 Trebeve Frank, Cleveland.
 Turk Joseph, Cleveland.
 Vadnal Anton, Cleveland.
 Vavpotič Karl, Cleveland.
 Verhovec Matt, Collinwood.
 Volk Jos., Collinwood.
 Zagar Marko, Cleveland.
 Zaletel John, Cleveland.
 Ziberna Frank, Cleveland.
 Zlatoper Andrej, Maynard.
 Zorman Frank, Collinwood.
 Zupane John, Cleveland.
 Zgajnar Jos., Cleveland.
 Ziemberger Ignac, Glencoe.

Oklahoma:

Knafels Frank, Edmond.
 Kogoj Jos., Red Oak.

Pennsylvania:

Arch John, Herminie.
 Ban John, Verona.
 Banich Martin, Johnstown.
 Bavdek Frank, Dunlo.
 Bregar Frank, Avella.
 Brezovec John, Conemaugh.
 Brezovšek Blaž, Conemaugh.
 Bric Joseph, Export.
 Čebašek Mike, Clairton.
 Čebular Joseph, Vandling.
 Česnik Paul, Canonsburg.
 Drasler Anton, Forest City.
 Erjavec Frank W., Newton.
 Gaber Andy, Aliquippa.
 Gabrenja John, Conemaugh.
 Gabrenja Jack, Conemaugh.
 Gerbee Anton, Lloydell.
 Glavan Jos., Bessemer.
 Groznik Anton, Aliquippa.
 Guzelj Math, Cuddy.
 Habich Martin, Aliquippa.
 Home Martin, W. Newton.
 Heršič John, Lloydell.
 Jankovich John, Aliquippa.
 Jerman Ralph, Lloydell.
 Juvan Frank, Smithton.
 Juvan Jos., W. Newton.
 Karničnik Alb., Conemaugh.
 Klenovšek Mike, Atlasburg.
 Kirn Anton, Ambridge.
 Kobi John, W. Newton.
 Kotar Jack, Aliquippa.
 Krašna Louis, Conemaugh.
 Krašna Nick, Conemaugh.
 Kreč Rudolph, W. Newton.
 Langerholtz J., W. Newton.
 Lenassi Lenard, Meadowlands.
 Medved Frank, Forest City.
 Medved Martin, Fairview.
 Mojzel Frank, Conemaugh.
 Murzieh John, Forest City.
 Naglich Jos., Dunlo.
 Ogrin Andrej, W. Newton.
 Paušek Bartol, Forest City.
 Paušek Frank, Forest City.
 Podboy Mike, Washington.
 Poje Anton, Dunlo.
 Posega Andrej, Herminie.
 Rachne Frank, Herminie.
 Rape Frank, Herminie.
 Rataic Frank, Forest City.
 Robich John, W. Newton.
 Rupnik Anton, Southview.
 Semec Tony, Meadowlands.
 Šink John, W. Newton.
 Sivec John, Aliquippa.
 Slabe Math, Burgettstown.
 Smrekar Geo., Aliquippa.
 Stern Mike, Herminie.
 Strle Louis, Dunlo.
 Šafar Anton, Cuddy.
 Strukelj Frank, Aliquippa.
 Vehovec Anton, W. Newton.
 Vidrich Andrej, Johnstown.
 Zalar Anton, Lloydell.
 Zore Anton, Johnstown.
 Zorko Josip, W. Newton.
 Zornik Anton, Herminie.
 Železnik Fred, Southview.
 Yerant Bartol, Aliquippa.

Utah:

Glavan John, Rains.
 Habjan Peter, Kenilworth.
 Hoffman Edward, Murray.
 Truden Vincenc, Murray.

Wisconsin:

Drobnich L., Glenson.
 Ermenee John, W. Allis.
 Jelene Frank, Racine.
 Kolar Ignac, Sheldon.
 Radelj Joseph, Racine.

Rapsel Louis, Kenosha.
 Rezelj John, W. Allis.
 Sušnik Simon, Knowlton.
 Zerovec Frank, Kenosha.

West Virginia:

Bizjak Leopold, Thomas.
 Kocjan Frank, Thomas.
 Lustik Jos. Pursglove.

Maslo Jos., Thomas.
 Prudich Tony, Nellis.
 Plahutnik Thos., Pursglove.
 Selak Lovrene, Dartmont.
 Sprohar J. R., Pursglove.

Wyoming:

Dolinar John, Rock Spring.
 Rolich Frank, Hudson.

Brezdovomno so med temi imeni uvrščeni tudi tisti ki jim pri najbolji volji ni bilo mogoče ali jim ne bi mogli prispjevati svoj delež. Uprava jih je uvrstila v najbolji veri, da pozna njihovo gmotno in delovno stanje vsaj deloma. Če se je tu pa tam zmotila, naj to ne bo štetje v zlo. Iz pisem, ki jih je dobila uprava do zdaj, je razvidno, da bo takih pomot več. Tudi pomote v izpuščevanju posameznikov v krajih, ki so bile situirani kakor tisti, ki so na listi, niso izostale. To se je zgodilo vsled pomanjkljivih informacij. O kakšni absolutni natančnosti pri takih akcijah kot je ta, ne more biti govora. Eno dejstvo, ki ga velja zabeležiti, je tole; dotičniki, ki so se opravičili, da ne morejo prispevati, so izjavili, da bodo ta nedostatek poravnali s skupno kolekto v njihovi naselbini. Nekatere take nedostatke so, ali pa bodo pokrili socialistični klub (tak slučaj je bil v Lloydell, Pa., kjer je dal socialistični klub št. 181 JSZ. \$20.00 iz svoje blagajne), v drugih slučajih zopet posamezniki, (kakor je bil slučaj sodruka M. Kebra v Dixon, Ill., ki je dal, vedoč, da bodo tisti, ki ne bodo mogli ničesar dati, \$10.00, namesto \$5.00).

Da se vstreže vsem, ki bi hoteli doprinesiti v namen svoj delež, pa niso v listi bataljona, naj se jajo upravništvu, da vstopijo v to skupino in njih imen pride v listo. Tisti, ki ne morejo dati vseh \$5 na enkrat, lahko to svoto odplačujejo na obroke. Naš namen je, da bo ta skupina 100 odstotkov aktivna, to je, da bo vseh 400 imen odračunalo na en ali na drug način svoj del, in ker vemo da izmed tu objavljenih imen eni ne bodo vstanju prispevati, je umevao, da so nova imena dobrodošla.

Da se vidi razpoloženje nekaterih napram tej akciji, ki so se že odzvali, priobčujemo v naslednjem odlomke njihovih pisem, ki ne potrebujejo nobenega komentarja.

Sodrug Martin Judnich, iz Waukegana, Ill., piše med drugim:

"Kakor vidite, pošiljam ček za \$5. Iz apela je razvidno, da je stiska pri listu. Stiska za denar je tudi pri meni, kajti mali trgovci in obrtniki občutijo mnogo tako slabe čase, kakor delavstvo v industriji in poljedelci. Pri naši stroki je padlo skoraj na nič... Prožite, da me ne boste več nadlegovali. O, le pridite, če bom mogel, bom dal, če ne, boste pa vedeli, da nimam. Škoda, da nimamo socialističnega kluba. Morali se v kratkem kaj ustanovi. Želeč Vam obilo uspeha in socializem, vas pozdravljam, Martin Judnich."

Sodrug Martin Stefančič, iz Franklin, Kansas, piše: "Danes sem prejel prošnjo "Proletarca" in primate moram, da ste zavzeli praktično pot. Upam, da boste storil vsak svoje dolžnost, ne da bi čakal 30 dni, ker to dene človek stvar iz rok, se nato kaj lahko pozabl. - Martin Stefančič.

Sodrug Mike Keber, iz Dixon, Ill., piše: Cenjeni sodrugi: "Ker sem uverjen, da ne bodo odgovorili na apel 400 toterih, prilagam ček za \$10.00, tako da enega nadomestim. Pozdrav sodrugom in sodruginjam pri klubu št. 1. Za socializem, Mike Keber."

Sodrug J. Gabrenja, iz Conemaugh, Pa., piše: "Sprejel vaš apel za pomoč "Proletarcu". Kot nar-

ki lista in član stranke me veže dolžnost, da prispevam teh \$5, kajti ako bi prišlo res do kaj takega, da bi moral Proletarec prenehati radi teh \$5, bi bila v resnici sramota za vse slovenske delavce v Ameriki, pa tudi v starem kraju. Ker sem le navaden delavec in ne od 1. aprila na štrajku, mi ni mogoče prispevati več kakor je odmerjeno. Če bi ne bil na štrajku, bi poslal mnogo več. S socialističnim pozdravom, Jak. Gabrelič.

Sodrug S. Kaučič, iz Virdna, Ill. piše: "Razmere v tej deželi so res izredne za delavce. Ni čuda, da je Proletarec v finančni zadregi. Seveda, tudi njegovi naročniki in čitatelji so po večini v finančnih trublih. Lujško leto sem bil skozi vse leto le po 2 dni v tednu zaposlen, letos pa še nič. Takoj ob novem letu so zaprti rovi, kjer sem delal, v bližini pa ni bilo dobiti dela. Jaz se niti s štrajkarstvom ne morem ponašati, ker se nis izpri. Zavedam se proletarske dolžnosti in prikladam \$5 za rešitev "Proletarca". Če bo list res mogoče izdati za trajno, je seveda vprašanje, toda jaz storim svojo dolžnost, pa naj se zgodi karkoli. (Če bi storili na svojo dolžnost, kot jo je storil sodr. Kaučič, bi bil to brezdvomno rešen. Op. upravništva.) Vaš za boljše bodočnost delavskega razreda, Simon Kaučič."

Sodrug Fr. Stempihar iz Virdna, piše: "Tukaj pošiljam \$5 in želim, da bi se vsi na tej listi spomnili Proletarca in mu pomagali, da se postavi zopet na noge. Socialistični pozdrav! — Frank Stempihar."

Sodrug F. Heršich, iz Virdna, Ill., piše: "Kot poročalec borbe delavskega razreda in sedanjega kritičnega stanja pri "Proletarcu", prispevam drage volje v obliki bataljona 400-terih \$5.00. Socialistični pozdrav! — Frank Heršich."

Sodrug Nace Žlemberger iz Glencoe, Ohio, piše: "Kakor sem obljubil, pošiljam priloženo \$5 v fond zgodovinskega bataljona 400 toterih. Odkar sem prejel apel, se mi je pripetila nesreča, ki me je nemalo zadelo. Ker je tukaj premogov rov zaprt že od 15. avgusta 1921, sem šel na cesto razbijati kamenje. Pri tem razbijanju pa mi je kos kamna tako poškodoval levo oko, da sem nanj skoraj oslepil. 75 odstotkov vida je šlo. Vsled bolečine mi je za sedaj sploh nemogoče čitati ali pisati. Vsem sodrugom najlepši pozdrav! — Nace Žlemberger."

Sodrug Mike Podboj, iz Collinwooda, O., piše med drugim: "Ker mi je dobro znano, kako je v današnjem času s Proletarčevimi dohodki in izdatki, si kujem v dolžnost, da plačam tudi jaz svojo kvoto v obliki bataljona 400-terih, kajti list "Proletarec" je resnično socialističnega stališča in stranke podučljiv list m slovenskega delavca v Ameriki."

V Milwaukee izhaja list, ki se napihuje, kako bo obdrževal slovenske delavce, vresnici pa ne dela drugače, kakor razprtijo in zdražbo. Za tak list nimam seveda nič centa. Kje so bili razni "would-be" učitelji socialističnih misli, ki so zrastle kar čez noč, med tem ko je "Proletarec" oral ledino in vzgajal slov. delavca leta in leta. Dolžnost naša je torej, da stojimo ob strani tega nevstrašenega zagovornika delavskih pravic in socializma ob vsaki priliki. Sprejmite socialistični pozdrav! — Mike Podboj."

Sodrug J. Kotar, iz Aliquippa, Pa., piše: "Vaš apel, naveden na bataljon socialističnih veteranov, vežbam se za boj v tem mizernem času, prejel. Dolžnost tega bataljona je, da reši Proletarca iz finančne krize, in nalogo, ki ste mi jo odkazali, sprejemem drage volje. Prikladam najdete \$5., kakor je odmerjeno. Moja najskrbnejša želja je, da se odzovejo temu apelu vsi do njihje. Ob tej priliki se lahko vsak, ki je poklican

da izvrši svojo dolžnost, izkaže, kaj je v njem; izvzeti morejo biti le taki, ki res ne morejo prispevati svojega dela. Če bo storil vsak svojo dolžnost, tedaj sem prepričan, da bo prapor socialistične propagande plapolal še v nadalje kviško, kakor je plapolal do sedaj. In še več: prapor socialistične propagande moramo vzdigniti še višje — tako visoko, da bo viden v vsako, še tako majhno naselbino, kjer živi slovenski delavec. Zato je pa treba, da se ohrani "Proletarec". In ohraniti se mora, tudi če je treba organizirati še pet bataljonov! V vrste, člani prvega zgodovinskega bataljona 400-terih; v vrsto s svojim orožjem, ki se izraža to pot v svoti, ki je vsakemu članu odmerjena. Iz tega orožja mora priti vse drugo: izobrazba, pojačanje naših vrst in končno socialistična zmaga! S socialističnim pozdravom, Jack Kotar."

V prihodnji številki začnemo objavljati imena tistih, ki so se ali se bodo odzvali do 20. junija. Kakor v vseh drugih nujnih slučajih, velja tudi v tem slučaju geslo: kdor hitro da, dvakrat da!

Uprava "Proletarca".

***

Agitatorji na delu.

Število naročnin, ki so jih poslali agitatorji in zastopniki "Proletarca".

Ceahles Pogorelec, Penna.	68
Frances A. Tauchar, na agitaciji v Waukegan in okolici	25
Cleveland, Ohio: Lawrence Gorjup	20
Cleveland, O.: Jerry Alesh	3
Avella, Pa.: Frank Bregar	2
Chicago, Ill.: John Čemažar	2
Collinwood, O.: J. Volk	1
Indianapolis, Ind.: F. Čepirle	1
Cleveland, O.: A. Komar	1
Nokomis, Ill.: Lukas Groser	1
Lloydell, Pa.: Tony Zalar	1

Vabilo na piknik

ki ga priredi

SOCIALISTIČNI KLUB ŠTEV. 114,

J. S. Z., DETROIT, MICH.

v nedeljo dne 2. julija 1922.

Piknik se vrši na prostorih rojaka

FRANKA TRAMPUSA

Vzemite Woodward karo do Six Miles Rd., od tam Stivenson do Ten Miles Rd.

Pričetek piknika ob 10. dopoldne.

Za dobro postrežbo bo preskrbljeno.

ODBOR.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako prvo in tretjo soboto v mesecu v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

VAŽEN POIZKUS.

Dr. Donaldson iz Lona Linda, Cal., je napravil zelo važen poizkus. Opazoval je štiri moške, ki so bili več kakor štiri dni brez premikanja črevesja, in njegova opazovanja so vrgla jako zanimivo luč na učinek hudega zaprtja, ki ga je imelo na čustvo udobnosti in zadovoljnosti. Vsak izmed teh štirih mož je občutil strupen glavobol tekom 48 ur. Vsak se je izrazil, da se splošno počuti po "vražje". Vsak je dejal, da je bil pobit, nepokojen, razdražljiv in da njegovo spanje ni bilo okrepevalno. Zadnji učinek je bil popolnoma naraven, ker je zaprtje ali zabasanost važen vzrok slabega in nepokojnega spanja. Poizkus drja. Donaldsona je dokazal, da povzroči akutno zaprtje glavobol, in da se človek uočuti po "vražje". Nadalje zmanjša njegovo moč za naporno mišično delo in duševno pozornost. Zato se varujte pred zaprtjem! Trinerjevo grenko vino je staro in dokraja preizkušeno zdravilo za take želodčne nereda. Ono odpravi zaprtje ter čisti črevesje brez vsake slabe posledice, drži drob odprt ter krepi cel sistm. — Kupite ga steklenico pri svojem lekarnarju ali trgovcu z zdravili. Odznotraj kartona dobite tudi seznamek drugih Trinerjevih zdravil.

NAZNANILO.

GIRARD, O. — Seja jugoslovanskega socialističnega kluba št. 222, J. S. Z. se vrši vsako četrto soboto v mesecu ob 2. popoldne v Slovenskem domu Girardu. — Rojaki delavci, pristopite k naši organizaciji in postanite bojevniki za delavsko stvar in stah socialistične stranke. — Frank Kramar, organizator.

Edini
Jugoslovanski pogrebnik in balzamovalec

Za tiste, ki nimajo doma prostora za postavljanje mrtvaških odrov, imamo urejeno posebno kapelo.

Na razpolago kočije in avtomobili ob vsakem času.

JOSIP PAVLAK

1814 So. Throop St., Chicago, Ill.

Telefon Canal 5903.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

John Phak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim rokrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar, ali kadar imate kak drug posel v starim krajem,

obrnite se na trdiko
ZAKRAJSEK & CESAREK

70-9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

SEVEROVA ZDRAVILA VZDRŽUJEJO
ZDRAVJE V DRUŽINAH.

*Suhe,
Mrtve lase*

možete preprečiti in dati lasem tisto mehkoost, bljnost, in lepoto, katero si vsakdo želi ako nadenjite

**SEVERA'S
HAIR POMADE**

Izvrstna, priprava za nego las, idealna, zdravilna, in čista.

CENA 25c

Vprašajte v lekarnah.

W. F. SEVERA CO.
CEDAR RAPIDS, IOWA

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.